

Dariusz Tułowicki
Kraków

Wiara jako klucz do tożsamości kapłańskiej Próba komentarza w świetle Dekretu o posłudze i życiu prezbiterów „*Presbyterorum ordinis*”

Papież Benedykt XVI inaugurując Rok Wiary w 50. rocznicę otwarcia Soboru Watykańskiego II przypomniał Kościołowi, że *Vaticanum II* w swej istocie był soborem o wierze. Sobór bowiem wezwał wszystkich katolików, by w centrum życia osobistego i kościelnego był zawsze Bóg w Jezusie Chrystusie. Prymat Chrystusa nie jest bowiem wyłącznie kwestią raz dokonanego wyboru, lecz jest zadaniem i polem nieustannej troski¹. Troska o wiarę jest zadaniem każdego wierzącego. Tym bardziej dotyczy ona prezbiterów, dla których wiara stanowi tron tożsamości. Nie można bowiem zrozumieć istoty kapłaństwa i zadań prezbitera w Kościele bez wiary. Dlatego Święty Ambroży, pisząc o kapłaństwie do Konstancjusza w trybie rozkazującym, przypomina mu: „Trzymaj mocno ster wiary”², zaś kard. Mauro Piacenza, jako prefekt Kongregacji ds. Duchowieństwa poprzez sam tytuł własnej książki wskazuje, że Chrystus i relacja z Nim definiuje tożsamość kapłana³.

Bez wiary prezbiter nie będzie ani znakiem i przedłużeniem obecności Chrystusa w świecie, ani nie będzie prowadził wiernych do komunii z Bogiem, nie będzie człowiekiem budującym komunie wewnątrzkościelną, nie będzie też potrafił wejść w funkcje budującego mosty ze światem⁴. Aby realizować zadanie sługi komunii i budowniczego mostów – *pontifex* – winien w wolności i miłości starać się każdego dnia pielęgnować osobistą i autentyczną więź z Tym, który go zaprosił na tę drogę egzystencji⁵. „Sprawą podstawową w życiu kapłana jest więź z Jezusem Chrystusem” – przypomniał prezbiterom Jan Paweł II w 1992 r., zaś Benedykt XVI mówił wyraźnie do polskich księży: „Chrystus wziął was w swoją

¹ Franciszek, *Lumen fidei (LF)*, nr 6.

² M. Starowieyski, *Ojcowie Kościoła o kapłaństwie i kapłanach*, Kraków 2010, s. 134.

³ M. Piacenza, *Chrystus tożsamością kapłana*, Kraków 2011.

⁴ Por. Jan Paweł II, *Pastores dabo vobis (PDV)*, nr 12–16.

⁵ W. Nowacki, *Aktualności problematyki kapłaństwa (wprowadzenie)*, [w:] W. Nowacki [red.], *Kapłan na miarę Boga i człowieka*, Łomża 2011, s. 11–12.

szczególną opiekę. Jesteście ukryci w Jego dłoniach i w Jego Sercu. Zanurcie się w Jego miłość i oddajcie Mu waszą⁶! Dlatego w kontekście minionego Roku Wiary, ważnym wydaje się przypominanie sobie wzajemnie – w środowisku kapłańskim – o potrzebie stałej troski o tę konstytuującą prezbitera więź. Jest to relacja, która – tak jak u innych wierzących – może ulec osłabieniu, przechodzić kryzys oraz zagrożona jest zaniedbaniem lub utratą. Bez tej relacji żaden prezbiter, ani nie pozna swej tożsamości, ani nie będzie w stanie właściwie żyć w służbie komunii.

1. Powstanie „Presbyterorum ordinis”

Ogłoszony 7 października 1965 r. Dekret o posłudze i życiu prezbiterów *Presbyterorum ordinis*, z jednej strony jest ważnym ogniwem ciągłości nauczania Kościoła na temat sakramentu święceń w stopniu prezbiteratu oraz stanowi kontynuację soborowego porządkowania sposobu rozumienia tego sakramentu święceń i pierwszego stopnia kapłaństwa. Jednak, z drugiej – na tyle idzie dalej, że jego ujęcia są uznawane za nowatorskie⁷, a sposób ujmowania posługi – przyjmowane za „olbrzymi krok” w rozwoju definiowania prezbiteratu⁸. Zakres tego „kroku” oraz ranga przyjętego słownictwa, perspektyw i uporządkowań, nie były, co prawda, w momencie jego promulgowania określane jako „rewolucyjne”⁹, jednak w perspektywie czasu Dekret może być uznany za stanowiący ważny impuls dla codziennego życia każdego prezbitera, za dający klucz do tożsamości i wyznaczający konkretne kierunki dalszych doprecyzowań na polu dogmatycznym, duchowym, prawnym i pastoralnym¹⁰.

W swym zasadniczym kształcie, Dekret bazuje na dotychczasowym nauczaniu Kościoła – w tym wypowiedziach papieży początku XX w.¹¹. Jest on elementem ewolucyjnej drogi i stanowi impuls do kolejnych wypowiedzi i doprecyzowań: encykliki Pawła VI *Sacerdotalis celibatus* z 1967 r., adhortacji Jana Pawła II *Pastores dabo vobis* z 1992 r., Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów *Tota Ecclesia* Kongregacji ds. Duchowieństwa z 1994 r., Instrukcji *Kapłan-Pasterz*

⁶ Benedykt XVI, *Przemówienie podczas spotkania z duchowieństwem w archikatedrze św. Jana w Warszawie*, 25. 05. 2006.

⁷ S. Nowak, *Wprowadzenie do Dekretu o posłudze i życiu prezbiterów*, [w:] *Sobór Watykański II. Konstytucje–Dekret–Deklaracje*, Poznań 2002, s. 475.

⁸ *Inny dla innych, Rozmowa z ks. Romanem Rogowskim*, [w:] Z. Nosowski [red.], *Dzieci Soboru zadają pytania*, Warszawa 1996, s. 349.

⁹ J. Döpfner, *Kapłaństwo: elementy trwałe i zmienne*, „Ateneum Kapłańskie” 365 (1969) z. 3, s. 332.

¹⁰ K. Wojtyła, *Kościół w Tajemnicy Odkupienia. Interpretacja Vaticanum II*, Rzym 2012, s. 180.

¹¹ S. Nowak, *Wprowadzenie do Dekretu*, s. 475.

i Przewodnik wspólnoty parafialnej Kongregacji ds. Duchowieństwa z 2002 r., Listu okólnego Kongregacji ds. Duchowieństwa *Kapłan głosiciel słowa, szafarz sakramentów i przewodnik wspólnoty w drodze do trzeciego tysiąclecia chrześcijaństwa* z 1999 r., Instrukcji *O niektórych kwestiach dotyczących współpracy wiernych świeckich w ministerialnej posłudze kapłanów* z 1997 r., zapisów *Katechizmu Kościoła Katolickiego* z 1992 r., *Kodeksu Prawa Kanonicznego* z 1983 r. i wypowiedzi ciągłych Magisterium. W tym ciągłym nauczaniu wyróżnić należy: listy do kapłanów Jana Pawła II (w latach 1979–2005), *List Apostolski na rozpoczęcie Roku Kapłańskiego z okazji 150. rocznicy dies natalis świętego proboszcza* z *Ars* Benedykta XVI (2009) oraz wypowiedzi o kapłaństwie i do kapłanów papieża Franciszka.

Dokument – od pierwszej propozycji opracowanej w latach 1961–62 – przeszedł w trakcie obrad soborowych wiele przekształceń. Były one tak liczne i tak fundamentalne, że zostały określone jako „ogromne”¹². Pierwsza wersja Dekretu *De Clericis* zaproponowana przez Komisję Przygotowawczą *De disciplina cleri et populi christiani*, mimo wstępnej akceptacji ze strony Jana XXIII, doczekała się kilkuset poprawek i uzupełnień. Propozycja była wielokrotnie dyskutowana, przereferowana, odrzucana, poprawiana przez Ojców, jak i też konsultowana z samymi prezbiterami. Dopiero 7 grudnia 1965 r. w ostatecznym głosowaniu, przy sprzeciwie 4 głosów, dokument został zatwierdzony, decyzją 2390 Ojców Soboru, a na tej samej sesji – potwierdzony przez Pawła VI i przeznaczony do promulgacji¹³. Droga, jaką przeszedł, to szlak od definiowania księdza, jako przede wszystkim uzależnionego od biskupa – bardziej sługi biskupa niż Kościoła, od kapłaństwa – w którym prezbiter uczestniczy, by się na tej drodze samemu zbawić; do nowego modelu relacji z kapłaństwem wspólnym, z biskupem, ze świeckimi, z Kościołem i światem¹⁴. Ten kierunek przemian nie był nieoczekiwany, lecz pożądanym i przewidywanym – jego zwiastuny i zapowiedzi były obecne przed *Vaticanum II* także na gruncie polskiej myśli teologicznej¹⁵.

Tytuł samego Dekretu – podobnie jak sam dokument – przeszedł szereg przeobrażeń i przekształceń. Ewoluuował on od formuły z 1961 r. – *De Clericis* do ostatecznej, ze sformułowaniem – „presbyterium”. Stwierdzenie „sacerdotes presbyterium efformant” pojawiło się w dyskusji dopiero w październiku

¹² J. Döpfner, *Kapłaństwo*, s. 331.

¹³ J. Wroceński, *Rola i zadania prezbiterium z życia Kościoła partykularnego (Studium prawnohistoryczne)*, Warszawa 1998, s. 146–177.

¹⁴ *Inny dla innych*, s. 349–350.

¹⁵ E. Rosieński, *Elita i ogół wiernych w posługiwaniu kapłańskim*, „Ateneum Kapłańskie” 313 (1961) z. 2, s. 137–142; S. Wszyński, *Ku kapłaństwu*, „Ateneum Kapłańskie” 310–311 (1960) z. 2–3, s. 163–171; A. Zuberbier, *Pius XII o powołaniach kapłańskich*, „Ateneum Kapłańskie” 310–311 (1960) z. 2–3, s. 172–180; B. Przybylski, *Zagadnienia teologiczne na II Soborze Watykańskim*, „Ateneum Kapłańskie” 321 (1962) z. 1, s. 36–37.

1964 r. Wówczas Ojcowie Soboru uznali, że skoro mówi się o presbyterium, to określenie to winno być wprowadzone do dokumentu dotyczącego prezbiterów. Na sesji tej dyskutowano także pojmowanie prezbiterium – biskupa i prezbiterów, a jeden z Ojców sugerował konieczność określenia relacji pomiędzy biskupem i prezbiterami, gdzie biskup byłby ojcem dla prezbiterów, oni zaś – jego synami, przyjaciółmi, współpracownikami i współbraćmi. Rozumowanie to przyjęto i – od tej pory – sugestia, by dokument zajmował się samymi prezbiterami, została zaakceptowana i ukierunkowała dalsze prace. Nowy schemat nosił już tytuł *De ministerio et vita presbyterorum* (listopad 1964), który zmieniono w listopadzie 1965 r. na *De presbyterorum ministerio et vita*, a ostatecznie przyjęto formułę Dekretu *Presbyterorum ordinis*. Formuła ta wskazuje na troskę Ojców Soboru o swych współpracowników oraz podkreśla zawarte w *Lumen gentium* uporządkowanie i rozróżnienie trzech stopni sakramentu święceń i dwóch stopni kapłaństwa¹⁶. Wedle tego rozróżnienia – prezbiter to mężczyzna mający udział w sakramencie święceń w stopniu prezbiteratu oraz w kapłaństwie, które jest Chrystusowe, a którego pełnią jest biskupstwo¹⁷. Jego kapłaństwo nie pochodzi od biskupa, lecz od Chrystusa, zaś jest ściśle powiązane hierarchicznie ze stanem biskupim i zależne od biskupa w pełnieniu swej władzy¹⁸.

Tytułowa formuła jest ważna nie tylko w kontekście dogmatycznym i pastoralnym, ale też historycznym. Od wieków istniała bowiem w Kościele wielowątkowa nauka o tym sakramencie, wedle której święcenia miały strukturę siedmiostopniową, a nawet ośmio- lub dziewięciostopniowego sakramentu. Obok biskupstwa – mającego status koronacji i postrzeganego w innej logice, istniały święcenia wyższe i niższe – także różnie stratyfikowane i kategoryzowane: prezbiterat, diakonat, subdiakoniat, akolitiat, egzorcystat, lektorat, ostiariat (czasem włączano także tonsurę). Dopiero Pius XII zespolił ze sobą trzy wyższe święcenia (biskupstwo, prezbiterat i diakonat), zaś Paweł VI – za sugestią Ojców – zniósł niższe święcenia i subdiakoniat¹⁹. Tak unormowany stan został potwierdzony zapisem w Konstytucji Dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium*²⁰.

¹⁶ Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele Lumen Pentium (LG)*, nr 28.

¹⁷ *Katechizm Kościoła Katolickiego* nr 1536, 1554–1568; *Konstytucją Kościoła jest Ewangelia. Rozmowa z ks. Andrzejem Zuberbierem*, [w:] Z. Nosowski [red.], *Dzieci Soboru zadają pytania*, Warszawa 1996, s. 83.

¹⁸ G. Ghirlanda, *Biskupstwo i prezbiterat w „Lumen gentium”*, [w:] L. Balter, K. Czulak, P. Góralczyk, S. Stancel [red.], *Kapłaństwo*, Poznań-Warszawa 1988, s. 88.

¹⁹ J. Nowak, *Trójstopniowość sakramentu święceń*, [w:] L. Balter, K. Czulak, P. Góralczyk, S. Stancel [red.], *Kapłaństwo*, s. 94–95.

²⁰ LG nr 28.

2. Tożsamość prezbitera

Konstrukcja *Presbyterorum ordinis* opiera się na 3 rozdziałach zawierających w sumie 22 punkty. Pierwszy z rozdziałów to odpowiedź na pytanie o miejsce prezbitera w Kościele. W punkcie wyjścia Ojcowie piszą jednak nie o kapłaństwie służebnym, lecz o wspólnym – dla wszystkich wierzących. Wszyscy wierzący bowiem – poprzez sakrament chrztu – zostali włączeni w „święte i królewskie kapłaństwo” Chrystusa²¹. Ono czyni każdego chrześcijanina „uczestnikiem namaszczenia Duchem Świętym”²². Polega na tym, że każdy ochrzczony jest powołany, by w miłości i w wolności składać Bogu swe życie w darze. W ten bowiem sposób wierzący osiąga komunię z Bogiem i zmierza ku uszczęśliwiającemu celowi egzystencji. Bóg bowiem kocha człowieka – jak przypomina *Katechizm Kościoła Katolickiego* – a jako Źródło szczęścia zaprasza go, by wraz z Nim był szczęśliwy: „Bóg, w samym sobie nieskończenie doskonały i szczęśliwy, zamysłem czystej dobroci, w sposób całkowicie wolny, stworzył człowieka, by uczynić go uczestnikiem swego szczęśliwego życia”²³. Kochany przez Boga chrześcijanin chce żyć dla Niego, dla Jego chwały. Dlatego chce żyć w komunii z Bogiem. Zaś Bóg – będąc bliski człowiekowi – powołuje go do przyjaźni i jedności, do komunii i bliskości, by zjednoczyć wszystkich ludzi wokół siebie, poprzez swą rodzinę – Kościół²⁴. Odkrycie Boga – Źródła szczęścia – i Jego miłości, prowadzi do uznania go Panem swego życia, dawania świadectwa o Nim²⁵ i trwaniu we wspólnocie uczniów – Kościele²⁶.

Na wiele lat przed Soborem tak o tym wymiarze życia kapłańskiego pisał późniejszy święty – biskup Józef Sebastian Pelczar: „Po cóż ja żyję na ziemi? Czy może nie mam przed sobą żadnego celu, a życie moje jest tylko komedią chwilową i snem przemijającym, po którym nie ma przebudzenia, albo też nieznośną męczarnią i swawolną losów igraszką? A jeżeli tym jest życie ludzkie, tedy biada mi, żem się narodził! Lecz rozum sam mi mówi, że skoro Bóg dał mi życie, musiał mi ukazać jakiś cel, godny mojej istoty, bo On Mądrością nieskończoną. Lecz jakież to jest ten cel? Czy może żyję na to, by zbierać bogactwa, używać rozkoszy, nabywać sławy i zaszczytów? Lecz wszystko to niższe od człowieka, a więc niegodne być celem człowieka; nie daje też szczęścia prawdziwego, bo go nie ma w sobie; i słusznie powiedziano, że bogactwa to próchno świecące, rozkosze to błędne ogniki na bagnach, sława to *para ukazująca się na czas mały*

²¹ Sobór Watykański II, *Dekret o posłudze i życiu prezbiterów Presbyterorum ordinis (PO)*, nr 2.

²² Tamże.

²³ *Katechizm Kościoła Katolickiego (KKK)*, nr 1.

²⁴ Por. tamże.

²⁵ Por. PO nr 2.

²⁶ Por. LG nr 7.

(Jk 4, 14). Więc może żyję na to, by się poświęcić dla pracy, nauki, rodziny, narodu, ludzkości? Wszystko to dobre, o ile z wolą Bożą zgodne, lecz nie może być ostatecznym celem człowieka, bo nie zapełnia całkowicie jego duszy i nie zaspokajają wszystkich jego pragnień. Biada temu, kto w tym wszystkim szuka celu życia, bo życie jego jest chybione. Cóż tedy jest ostatecznym celem, czyli końcem człowieka? Oto Bóg i tylko Bóg; bo Bóg Prawdą najwyższą, którą człowiek winien poznać – Bóg Doskonałością najwyższą, którą człowiek winien naśladować – Bóg Dobrem najwyższym, które człowiek winien osiąść. Tylko w Bogu mogę znaleźć wypełnienie wszystkich moich pragnień, a więc do Boga całą istotą i wszystkimi siłami dążyć powinienem. Rozum sam mówi, że skoro życie samo i wszystko inne mam od Boga, przeto winienem żyć dla Boga; gdyby bowiem Bóg wskazał człowiekowi inny cel życia, byłby sam zależny od tego celu, co się z Jego doskonałościami nie zgadza. [...] Bóg jest moim końcem; teraz rozumiem, dlaczego Bóg dał mi życie i tak hojnie mnie wyposażył. Pojmuję zarazem, dlaczego nic na świecie nie zdoła mnie uszczęśliwić, nic nie potrafi zapełnić mojego serca; bo to serce stworzyłeś dla Siebie, o Boże, a stąd ono rwie się do Ciebie, tęskni za Tobą, pragnie spocząć w Tobie; jak powiedział wielki Twój sługa: «Uczyniłeś nas, Panie, dla Siebie i niespokojne jest serce nasze, aż spocznie w Tobie»²⁷.

Kościół – zbudowany na Chrystusie – jest wspólnotą uświęcenia. Dokonuje jej sam Bóg²⁸. Kościół, jako wspólnota, jest przestrzenią rodzenia się i wzrostu wiary²⁹, udzielania się miłości Boga i dojrzewania miłości do Boga i innych³⁰. Tworzący Go, wokół swej Głowy – Chrystusa, chcą wzrastać w miłości do Boga i między sobą. Aby to wzrastanie umożliwić, Chrystus – Głowa, „ustanowił niektórych sługami”³¹, by pomagali innym w duchowej komunii z Bogiem i budowaniu wzajemnej jedności. Owi słudzy to ci, którzy na mocy święceń w imieniu Chrystusa publicznie pełnią dla ludzi funkcję kapłańską³². Dla duchowego dobra tych, którzy poprzez kapłaństwo wspólne każdego dnia dążą w wierze do doskonałej jedności serca ze Zbawicielem i w duchowej ofierze oddają swą codzienność Bogu – sam Chrystus ustanowił prezbiterów „w służbie komunii”³³. Sakrament święceń „nie oznacza wejścia na wyższy stopień świętości w stosunku do powszechnego kapłaństwa wiernych, ale w tym sakramencie

²⁷ J. S. Pelczar, *Rozmyślenia o życiu kapłańskim*, Ząbki 2008, s. 31–33.

²⁸ J. Ratzinger, *Wprowadzenie w chrześcijaństwo*, Kraków 1994, s. 335.

²⁹ H. de Lubac, *Kościół partykularne w Kościele powszechnym*, Kraków 2004, s. 127.

³⁰ K. Rahner, *Podstawowy wykład wiary*, Warszawa 1987, s. 322–323.

³¹ PO nr 2.

³² S. Nowak, *Wprowadzenie do Dekretu*, s. 475.

³³ KKK nr 1534; Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Instrukcja: Kapłan – Pasterz i Przewodnik wspólnoty parafialnej*, nr 5.

prezbiterzy otrzymują od Chrystusa w Duchu Świętym szczególnie dar, aby pomagać Ludowi Bożemu w wiernym i pełnym urzeczywistnianiu powszechnego kapłaństwa³⁴.

Istotą służby, uczestniczących w kapłaństwie hierarchicznym, jest zatem komunია człowieka z Bogiem oraz komunია we wspólnocie Kościoła. „Przypomniał to papież Franciszek w trakcie przemówienia do Kolegium Kardynalskiego: „będziemy starać się wiernie odpowiedzieć na odwieczną misję: niesienia Jezusa Chrystusa człowiekowi i prowadzenia człowieka na spotkanie z Jezusem Chrystusem [...] rzeczywiście obecnym w Kościele i w każdym człowieku”³⁵. Realizując służbę komunii – prezbiterzy realizują swe własne kapłaństwo wspólne, wynikające z chrztu³⁶. „Paście stado Boże, które jest przy was, strzegąc go nie pod przymusem, ale z własnej woli, jak Bóg chce; [...] jako żywe przykłady dla stada. Kiedy zaś objawi się Najwyższy Pasterz, otrzymacie niewiedzący wieniec chwały” (1 P 5, 2–4).

Kapłaństwo wspólne prezbitera nie zanika, nie jest też sprzeczne z kapłaństwem służebnym, a forma ofiary życia to ofiarna służba na rzecz zbawienia innych. Nie może być ono także zastąpione przez świeckich, realizujących kapłaństwo wspólne, tak jak owca nie zastąpi pasterza³⁷. Takie ujęcie jest odmienne od przedsoborowego, które stawiało kapłana niejako ponad Kościołem. Przed *Vaticanum II* obowiązywał schemat: Chrystus Arcykapłan – kapłan człowiek – ludzie świeccy. Ujęcie soborowe jest zaś następujące: Chrystus Arcykapłan – kapłański Lud Boży, a w nim kapłan-człowiek, sługa Chrystusa w służbie Kościoła³⁸. Kapłaństwo urzędowe – postrzegane w nowej, soborowej perspektywie – służy kapłaństwu wspólnemu i przyczynia się do rozwoju łaski chrztu wszystkich chrześcijan³⁹.

Zarówno kapłaństwo hierarchiczne, jak i służebne, wypływają z kapłaństwa Chrystusa. „Jego kapłaństwo wyraziło się w ofierze z Jego ciała «raz na zawsze» (Hbr 10, 10). Przed złożeniem krwawej ofiary na krzyżu, ustanowił jej «pamiętkę» po wieczne czasy w sposób bezkrwawy, pod postaciami chleba i wina”⁴⁰. Sprawowanie tej bezkrwawej «pamiętki», która uobecnia jedyną ofiarę Jezusa Chrystusa, On sam powierzył świętym szafarzom: biskupom i prezbiterom, by

³⁴ M. Ozorowski, *Kapłan na miarę Boga i człowieka*, [w:] W. Nowacki [red.], *Kapłan na miarę Boga i człowieka*, Łomża 2011, s. 15.

³⁵ Franciszek, *Audienca dla kardynałów*, 15. 03. 2013.

³⁶ J. Galot, *Postać kapłana w świetle Soboru Watykańskiego II*, [w:] L. Balter, K. Czulak, P. Góralczyk, S. Stancel [red.], *Kapłaństwo*, s. 282.

³⁷ A. Skowronek, *Małżeństwo i kapłaństwo jako spotęgowanie chrześcijańskiej egzystencji*, Włocławek 1996, s. 194.

³⁸ S. Nowak, *Wprowadzenie do Dekretu*, s. 475.

³⁹ M. Ozorowski, *Kapłan na miarę*, s. 15.

⁴⁰ Jan Paweł II, *List do kapłanów na rok 1987*, nr 3.

sprawowali ją „in persona Christi” – w imię Boga, w imię Chrystusa i w imię Kościoła⁴¹ stając się „alter Christus”⁴². W ten sposób stają się oni, a przez nich – zwołany w imię Boga – lud, uczestnikiem czynności świętej, aktywności i obecności Boga, świętej ofiary Odkupienia, odnawiającego się i trwającego oddania Bogu człowieka i świata przez nowość paschalną Odkupienia. „W związku z tym, sprawujący liturgię eucharystyczną jest, jako szafarz tej Ofiary, autentycznym «Kapłanem» dokonującym na mocy specjalnej władzy święceń prawdziwego aktu ofiarnego, który prowadzi ludzi do Boga, wszyscy zaś, którzy w Eucharystii uczestniczą, nie składając ofiary tak jak on, składają wraz z nim, na mocy kapłaństwa powszechnego wiernych, swoje «duchowe ofiary», które wyraża chleb i wino od momentu złożenia na ołtarzu”⁴³.

Tożsamość prezbitera, wskazana przez Sobór, doczekała się wielu posoborowych analiz i dokumentacji. Patrząc na *Presbyterorum ordinis* należy przypomnieć, że źródło tożsamości prezbitera wynika z udziału w kapłaństwie Chrystusa – kapłaństwie „nieprzemijającym” (Hbr 7, 24). To Chrystus jest jedynym kluczem do zrozumienia tożsamości prezbitera i Jego kapłaństwa. To Chrystus, Najwyższy i Wieczny Kapłan, pragnął, by Jego kapłaństwo stało się udziałem Jego Kościoła i dlatego poprzez znak włożonych rąk przekazał wyświęcanemu mężczyźnie świętą władzę, godność, uzdolnienia i upoważnienia do działania „in persona Christi Capitis”⁴⁴. „Prezbiterzy bowiem, przez święcenia i posłannictwo otrzymane przez biskupów, przeznaczeni zostają do służenia Chrystusowi Nauczycielowi, Kapłanowi i Królowi, w którego urzędzie uczestniczą, a dzięki niemu tutaj na ziemi Kościół buduje się nieustannie, jako Lud Boży, Ciało Chrystusa i Świątynia Ducha Świętego”⁴⁵. Ich misją jest służba człowiekowi, służba Kościołowi i światu – na rzecz komunii z Bogiem i zjednoczenia wszystkich ludzi⁴⁶. Służba ta dokonuje się na wzór Chrystusa – Sługi dającego życia za owce jako żertwa ofiarna⁴⁷, jako „pontifex” – budowniczy mostów⁴⁸, jako „ścieżka” lub „posadzka” dla braci⁴⁹. Obejmuje ona funkcję nauczania,

⁴¹ J. G. Page, *Człowiek Boży*, [w:] L. Balter, K. Czulak, P. Góralczyk, S. Stancel [red.], *Kapłaństwo*, s. 226–227.

⁴² Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Instrukcja*, nr 8.

⁴³ Jan Paweł II, *List do kapłanów na rok 1980*, nr 8–9.

⁴⁴ M. Ozorowski, *Kapłan na miarę*, s. 15.

⁴⁵ LG nr 1.

⁴⁶ Por. PDV nr 16–18.

⁴⁷ A. Sicari, *Kapłaństwo Chrystusa*, [w:] L. Balter, K. Czulak, P. Góralczyk, S. Stancel [red.], *Kapłaństwo*, s. 22.

⁴⁸ *Kapłan budowniczym mostów między Ewangelią a życiem nowoczesnego człowieka. Rozmowa z ks. prof. Paulem Zulehnerem*, <http://ekai.pl/wydarzenia/wywiad/x20889/ks-zulehner-kaplan-budowniczym-mostow-miedzy-ewangelia-a-zyciem-nowoczesnego-czlowieka> (23.06.2013).

⁴⁹ Jan Paweł II, *Dar i Tajemnica. W pięćdziesiątą rocznicę moich święceń kapłańskich*, Kraków 1996, s. 45.

sprawowania sakramentów i pasterzowania⁵⁰. Jest „misterium” – kapłaństwem „hierarchicznym” i równocześnie „służebnym”, jest posługą względem wspólnoty, lecz nie wywodzi się ze wspólnoty, lecz stanowi dar samego Chrystusa⁵¹.

Uczestnictwo w jedynym kapłaństwie Chrystusa daje prezbiterom władzę pasterską. Celem jej jest służba komunii. „Prezbiterzy, jako że związani są ze staniem biskupim, uczestniczą we władzy, której mocą sam Chrystus buduje Swoje Ciało, uświęca je i nim rządzi”⁵². Sobór mianem pasterzy określa biskupów i prezbiterów. Przekazanie władzy pasterskiej dokonuje się przez sakrament święceń, mocą którego prezbiter – dzięki namaszczeniu Duchem Świętym – zostaje naznaczony szczególnym znamieniem i ma tak upodobnić się i zjednoczyć z Chrystusem, by mógł działać w Imieniu i Osobie Chrystusa – Głowy⁵³. To zjednoczenie, w wierze i miłości, jest warunkiem koniecznym do pełnienia misji pasterskiej przez prezbitera. „Z perspektywy powołania do naśladowania Jezusa Chrystusa, każdy kapłan wezwany jest do tego, by odnalazł się w metaforze pasterza. Nowotestamentalnym fundamentem skrytalistycznym są słowa skierowane przez Jezusa do Piotra: «Paś owce moje, paś baranki moje» (J 21, 15–18), które mogą być adresowane do każdego kapłana. Natomiast ze Starego Testamentu Ojcowie najczęściej odwoływali się do prorocstwa Jeremiasza: «Dam wam pasterzy według mego serca, by paśli was rozsądnie i roztropnie (Jr 3, 15)”⁵⁴.

Na wzór Dobrego Pasterza – prezbiterzy uczestniczą w zadaniu Apostołów – by pośród świata „zynieć uczniów” (Mt 28, 19), zwoływać i gromadzić Lud Boży, by wszyscy ludzie uświęceni przez Ducha mogli realizować swe wspólne kapłaństwo – oddania Bogu życia w komunii z Nim i w duchowej łączności między sobą. Duchowa ofiara wiernych – „żywa, święta i miła Bogu” (por. Rz 12, 1) – dokonuje się w zjednoczeniu z jedyną Ofiarą Chrystusa – jedynego Pośrednika i Kapłana – w sposób bezkrwawy i sakramentalny. Jest ona składana przez ręce biskupów i prezbiterów w Eucharystii oraz będzie sprawowana – z ustanowienia Chrystusa – aż do końca świata⁵⁵. W ten sposób – włączając w celebrację Mszy świętej codzienność wszystkich wierzących – prezbiterzy służą oddawaniu chwały Bożej i zjednoczeniu z ofiarowanym oraz wciąż ofiarującym się Ojcu Chrystusem. Jeżeli prezbiterzy nie realizują swych zadań pasterskich – nie są w służbie ludowi, lecz prowadzą aktywność jedynie na rzecz własnych korzyści – łamią swą tożsamość i wchodzą na drogę niegodziwości⁵⁶.

⁵⁰ S. Nowak, *Wprowadzenie do Dekretu*, s. 476.

⁵¹ Jan Paweł II, *List do kapłanów na rok 1979*, nr 4.

⁵² PO nr 2.

⁵³ M. Thurian, *Tożsamość kapłana*, Kraków 1996, s. 12.

⁵⁴ K. Bardski, *Symbolika kapłaństwa w obrazach biblijnych*, [w:] W. Nowacki [red.], *Kapłan na miarę Boga i człowieka*, Łomża 2011, s. 52.

⁵⁵ Por. PO nr 2.

⁵⁶ K. Bardski, *Symbolika kapłaństwa*, s. 52.

Na spotkaniu z biskupami Ameryki Południowej i Karaibów, papież Franciszek przypomniał – w odniesieniu do tożsamości biskupa – istotę zadań pasterskich: „Biskupi powinni być pasterzami, bliskimi ludziom, ojcami i braćmi, z wielką łagodnością; cierpliwi i miłośni. Mają być ludźmi miłującymi ubóstwo, zarówno ubóstwo wewnętrzne, jako wolność przed Panem, jak i ubóstwo zewnętrzne, prostotę i surowość życia. Ludźmi, którzy nie mają «psychologii książąt». Ludźmi, którzy nie byłiby żadnymi władzy, ale którzy byłiby obluźnieniami Kościoła, nie oczekując na kolejną nominację. Ludźmi zdolnymi do czuwania nad powierzoną im owczarnią i troszczenia się o to wszystko, co ją utrzymuje w jedności: czuwania nad swoim ludem, zwracając uwagę na ewentualne, zagrażające jemu niebezpieczeństwa, ale przede wszystkim, aby umocnić nadzieję: aby lud miał w sercu słońce i światło. Ludźmi zdolnymi do wspierania z miłością i cierpliwością działania Boga w jego ludzkim rodzie. Miejsce biskupa pośród ludu jest potrójne: albo na przedzie, aby wskazywać drogę, albo w środku, aby utrzymywać go w jedności i neutralizować dezorientację lub z tyłu, aby nikt nie pozostał w tyle, ale także i zasadniczo, ponieważ sama owczarnia ma swój wąż, aby znaleźć nowe drogi”⁵⁷. Wskazania te definiują zadania i postawę pasterza we współczesnym świecie oraz wartość są „tłumaczenia” na zadania i postawy prezbiterów.

Bycie pasterzem związane jest z byciem ojcem dla powierzonych duszpasterskiej trosce. To bardzo ważny wymiar tożsamości prezbitera, który – podobnie jak misja pasterska – łatwo może ulec deformacji w wymiarze koncepcyjnym i behawioralnym. Zarówno bycie pasterzem, jak i ojcem, zakłada miłość do powierzonych swej opiece osób. Ta zaś – jako warunek konieczny – zakłada pokorę. „Wielu bowiem, gdy obejmuje rządy, zapala się do łajania poddanych sobie – budzą strach przed władzą i szkodzą tym, którym powinni przynosić pożytek. A ponieważ nie znają uczucia miłości, mają ochotę uchodzić za panów – zapominają, że są ojcami: postępek pokory zamieniają na wyniosłość panowania i jeśli kiedy na zewnątrz się wdzięczą, to wewnątrz się wściekają. O takich to Prawda mówi w innym miejscu: «którzy do was przychodzą w odzieniu owczym, a wewnątrz są wilki drapieżne»”⁵⁸. Odejdźcie od tożsamości pasterza i ojca – prowadzi do kryzysu życia: Kiedy ksiądz nie jest ojcem swojej wspólnoty – staje się smutny. „Dlatego mówię wam: źródłem smutku w życiu duszpasterskim jest właśnie brak ojcostwa [...]”⁵⁹.

⁵⁷ Franciszek, *Przemówienie do Komitetu Koordynacyjnego Episkopatu Ameryki Łacińskiej i Karaibów (CELAM)*, 28. 07. 2013.

⁵⁸ Św. Grzegorz Wielki, *Zadania pasterzy*, [w:] M. Starowieyski, *Ojcowie Kościoła o kapłaństwie i kapłanach*, Kraków 2010, s. 76–77.

⁵⁹ Franciszek, *Przemówienie do seminarzystów, nowicjuszy i nowicjuszek*, 06. 07. 2013.

„Kapłan, który mało wychodzi z siebie do innych, który niewiele namaszcza [...] traci to, co najlepsze z naszego ludu, to, co potrafi ożywić najgłębszą część jego kapłańskiego serca. Ten, kto nie wychodzi z siebie, zamiast być pośrednikiem, staje się stopniowo najemnikiem i zarządcą. Wszyscy znamy różnicę: najemnik i zarządca «otrzymali już swoją zapłatę», a ponieważ nie narażają swojej skóry i swojego serca, nie otrzymują serdecznego podziękowania, wpływającego z serca. Stąd właśnie pochodzi niezadowolenie niektórych księży, którzy w końcu stają się smutni, – smutnymi księżmi – zamieniają się w pewien rodzaj kolekcjonerów antyków albo nowinek, zamiast być pasterzami [...]”⁶⁰. Radość pasterska jest nieodłącznym elementem misji pasterskiej, a jej brak może świadczyć o odejściu od jej ortodoksyjnej realizacji. „Świadomi, że zostaliście wybrani spośród ludzi i ustanowieni dla ich dobra, aby zajmować się sprawami Boga, z radością i szczerą miłością wypełniajcie kapłańskie dzieło Chrystusa, mając jako jedyny cel podobanie się Bogu, a nie samym sobie. Bądźcie pasterzami, a nie funkcjonariuszami [...]”⁶¹.

Ojcowie Soborowi w Dekrecie dokonali „uwolnienia” tożsamości prezbitera od schematów czysto zakonnych – pobożności w oddaleniu od świata. Prezbiterzy żyją na świecie – i to świecie pojętym, jako przestrzeń funkcjonowania wszystkich ludzi. Są „z ludu wzięci” – tacy sami jak inni, wraz ze swymi ograniczeniami, uwarunkowaniami i zranieniami grzechem. Ale są też „dla ludzi ustanowieni” – by mając udział we władzy kapłaństwa hierarchicznego – służyć innym w realizacji ich kapłaństwa wspólnego i składając „dary i ofiary za grzechy” – służąc jako narzędzie oczyszczenia i uzdrowienia⁶². Będąc „z ludu” i „dla ludu” – żyją w świecie i traktują innych jako siostry i braci. Podobnie jak Chrystus zamieszkał pośród ludzi i stał się człowiekiem we wszystkim, z wyjątkiem grzechu, tak też i prezbiter – żyje pośród ludzi i wie, na czym polegają trudności codziennej egzystencji. „Nie jest więc ulepiony z jakiejś innej gliny niż wy wszyscy. Jest waszym bratem. [...] nadal dźwiga na sobie człowieczy los. Los słabych, los znużonych, upadłych na duchu, ułomnych i grzesznych”⁶³. Prezbiterzy są przeznaczeni na służbę Pana, jako „Jego ręce w dzisiejszym świecie”, by żyjąc w nim „nieść światu świadectwo o miłości samego Boga”⁶⁴. Ten świat nie jest czymś złym, „nie jest gorszy, niż przed pięcioma wiekami”, „świat jest światem, zawsze taki był” – mówił inaugurując kongres diecezji rzymskiej Franciszek – trzeba do niego wychodzić z odwagą i cierpliwością. „Odwaga: iść naprzód, działać, dawać wyraźne świadectwo; naprzód! Znosić: dźwigać na barkach to, czego

⁶⁰ Franciszek, *Homilia w czasie Mszy świętej Krzyżma w Wielki Czwartek*, 28. 03. 2013.

⁶¹ Franciszek, *Homilia w czasie święceń kapłańskich*, 21. 04. 2103.

⁶² PO nr 3.

⁶³ K. Rahner, *Sakramenty Kościoła*, Kraków 1997, s. 102.

⁶⁴ Benedykt XVI, *Przemówienie podczas spotkania z duchowieństwem*.

na razie nie można zmienić. Ale iść naprzód z tą cierpliwością, z tą cierpliwością, którą daje nam łaska. Ale co mamy robić z odwagą i cierpliwością? Wychodzić poza siebie – wychodzić poza siebie. Wychodzić poza nasze wspólnoty, aby iść tam, gdzie ludzie żyją, pracują i cierpią, i głosić im miłosierdzie Ojca, które dało się poznać ludziom w Jezusie Chrystusie z Nazaretu. Głosić tę łaskę, która została nam podarowana przez Jezusa⁶⁵.

Zadaniem prezbiterów nie jest jednak upodabnianie się do świata wraz z jego wadami i schematami⁶⁶, lecz to, by żyć wśród ludzi i – jako dobrzy pasterze – znać swe owce, rozumieć je, współodczuwać, „pachnieć jak owce”⁶⁷, spotykać się z tymi, którzy czekają na przepowiedanie⁶⁸. Bycie znakiem Boga pośród ludzi, życie pośród ludzi i zmaganie się z podobnymi problemami – wynika z prawdy, że kapłan jest po to, by „wszystkim niósł obecność Boga, który interesuje się każdym człowiekiem”⁶⁹. Bycie w świecie kształtuje służbę prezbiterów, by poprzez świadectwo życia prowadzić także tych spoza Kościoła i tych, z obrzeży Kościoła – „obrzeży naszych serc”⁷⁰ do poznania Boga i „doprowadzenie ich do owczarni”. Służyć temu mogą cechy charakterologiczne: dobroć serca, szczerłość, siła i stałość ducha, ustawiczna troska o sprawiedliwość, subtelność w postępowaniu⁷¹ – po prostu miłość⁷², która wyraża się w przyjaźni, trosce, czułości, współczuciu, prawdziwej otwartości i dobroci⁷³.

Jednak owo „rozpięcie” prezbitera pomiędzy Chrystusem a światem – nakreślone w *Presbyterorum ordinis* – nie zostało przez Ojców doprecyzowane i doczekało się wielu różnych interpretacji. Może być ono także skrajnie realizowane: od klerykalizacji Kościoła⁷⁴, izolacji⁷⁵, „ucieczki od świata”⁷⁶ i wej-

⁶⁵ Franciszek, *Przemówienie w trakcie inauguracji kongresu diecezji rzymskiej*, 17. 06. 2013.

⁶⁶ *Raport o stanie świata. Z Ks. Kardynałem Josephem Ratzingerem rozmawia Vittorio Messori*, Kraków-Warszawa 1986, s. 98–99.

⁶⁷ Franciszek, *Homilia w czasie Mszy świętej Krzyżma*.

⁶⁸ Franciszek, *Przemówienie w trakcie spotkania z członkami komitetu koordynacyjnego CELAM*, 28. 08. 2013.

⁶⁹ Franciszek, *Audiencja generalna. Domem Jezusa są ludzie*, 27. 03. 2013.

⁷⁰ Franciszek, *Homilia w czasie Mszy świętej na rozpoczęcie posługi Piotrowej. Bądźmy opiekunami stworzenia*, 19. 03. 2013.

⁷¹ Por. PO nr 3.

⁷² J. M. Lustiger, *Kapłani, których daje Bóg*, Kraków 2002, s. 96.

⁷³ Franciszek, *Homilia w czasie Mszy świętej na rozpoczęcie*.

⁷⁴ Franciszek, *Przemówienie w trakcie spotkania z członkami komitetu koordynacyjnego CELAM*.

⁷⁵ M. Zattoni, G. Gillini, *W poszukiwaniu relacji w presbyterium*, [w:] G. Colombo, M. Guasco, A. Torresin, P. Tremolada, M. Zattoni, *Księża – tak, ale nie sami. Kapłani a wspólnota*, Kraków 2003, s. 145–153.

⁷⁶ D. Tułowiecki, *Mocą świadectwa. Inspiracje życiem błogosławionej Karoliny Kózkówny*, Łomża 2012, s. 141–143.

ście w klerykalną subkulturę – gdzie zamiast dialogu z wiernymi istnieje nakaz i lekceważenie⁷⁷, po całkowite „zeświecczenie” kapłaństwa i zagubienie jego istoty⁷⁸. Trudność zdefiniowania miejsca prezbitera w świecie, błędy lokacji pasterza pośród stada – rodziła i rodzi opinie o kryzysie tożsamości kapłańskiej i potrzebie jego wciąż aktualnego i zrozumiałego definiowania⁷⁹. Karol Wojtyła widział sens poszukiwania tożsamości prezbitera tylko w perspektywie Chrystusa – Dobrego Pasterza. Tożsamość kapłańską i pasterską prezbitera wyznacza gromadzenie rodziny Bożej, przewodniczenie jej i kształtowanie chrześcijańskiej wspólnoty. Dokonuje się to w perspektywie duszpasterstwa. Prezbiter – duszpasterz to ten, który „kształtuje wspólnotę i przewodniczy jej”, a z drugiej strony „wychowawca w wierze” – umie poprowadzić wewnętrzny proces duchowego dojrzewania w Chrystusie⁸⁰. Tożsamość kapłańska zakłada oddanie się służbie komunii niepodzielnie – całym życiem. „Ta właśnie niepodzielnosc stanowi najgłębiej o naszej kapłańskiej tożsamości”⁸¹. Jest to niepodzielna tożsamość ojca, który żyje z dziećmi, przyjmuje wszystkich, głosi prawdę, szanuje wolność i jest odpowiedzialny za sobie powierzonych⁸². Serce prezbitera całkowicie oddane Bogu w wierze, nakierowane staje się na ludzi – ich dobro, ich potrzeby i zbawienie⁸³.

Z racji na trudności w definiowaniu tożsamości kapłańskiej biskupi wielokrotnie – zarówno podczas synodów, jak i konsultacji z Kongregacją ds. Duchowieństwa – zwracali się z prośbą o wyjaśnianie i doprecyzowanie sposobu rozumienia tożsamości kapłańskiej oraz wskazanie jej błędnych rozumowań, sformułowań i interpretacji. Aby sprostać oczekiwaniom i potrzebom, Kongregacja wydała w 1994 r. „Dyktorium o posłudze i życiu kapłanów *Tota Ecclesia*”, w której wskazuje na kapłaństwo, jako dar łaski, jego sakramentalność oraz wyjaśnia je w wymiarze relacji do Trójcy, do Jezusa Chrystusa, do Ducha Świętego, do Kościoła i do wspólnoty kapłańskiej⁸⁴.

⁷⁷ D. Tułowicki, *Kościół, parafia i duchowni w świadomości młodzieży ponadgimnazjalnej w małym mieście*, [w:] J. Baniak [red.], *Laikat i duchowieństwo w Kościele katolickim w Polsce. Problem dialogu i współistnienia*, Poznań 2010, s. 358.

⁷⁸ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Instrukcja*, nr 7.

⁷⁹ G. Grashake, *Być kapłanem. Teologia i duchowość urzędu kapłańskiego*, Wrocław 1983, s. 13–32.

⁸⁰ K. Wojtyła, *Kościół w tajemnicy*, s. 184, 190–191.

⁸¹ Jan Paweł II, *List do kapłanów na rok 1979*, nr 4.

⁸² G. Versaldi, *Relacje między księżmi a droga Kościoła. Spojrzenie wikariusza generalnego*, [w:] G. Colombo, M. Guasco, A. Torresin, P. Tremolda, M. Zattoni [red.], *Księża – tak, ale nie sami. Kapłani a wspólnota*, Kraków 2003, s. 188–192.

⁸³ Św. Ambroży, *Rady dla kapłana Konstancjusza*, [w:] M. Starowieyski, *Ojcowie Kościoła o kapłaństwie i kapłanach*, Kraków 2010, s. 142.

⁸⁴ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyktorium o posłudze i życiu kapłanów*, nr 1–33.

3. Posługa prezbiterów

W sytuacji, gdy tożsamość prezbitera jest po Soborze Watykańskim II definiowana poprzez służbę komunii, to komuniam staje się wyznacznikiem obowiązków i zadań prezbitera. Pierwszym zadaniem jest służba komunii wspólnocie Kościoła z jego Założycielem i Głową⁸⁵. Dokonuje się ona poprzez posługę słowa. To z ust kapłanów winno płynąć zbawcze słowo, z którego rodzi się wiara wśród niewierzących i które umacnia wiarę wierzących. Słowa te umacniają Kościół i są nieodłącznym elementem liturgii⁸⁶. Bowiern „wiara rodzi się ze słuchania” (Rz 10, 17). Posługa słowa wpisana jest w tożsamość prezbitera zarówno w wymiarze kapłaństwa służebnego, jak i wspólnego: „Każda wspólnota jest «dojrzała» wówczas, gdy wyznaje wiarę, celebrowa ją z radością podczas liturgii, gdy żyje miłością i głosi bez wytchnienia słowo Boże, wychodząc ze swego zamknięcia, aby je nieść również na peryferie, zwłaszcza tym, którzy nie mieli jeszcze możliwości poznania Chrystusa”⁸⁷.

Wiara prezbiterów niegdyś zrodziła się ze słuchania słowa, a przepowiadanie jest swego rodzaju długiem wobec Kościoła. Spłacają oni ów dług przede wszystkim, gdy głoszą słowo Boże świadectwem własnego życia⁸⁸. Świadectwo wierności kapłańskiej zachowuje zawsze swą aktualność, nawet, gdy zmieniają się czasy, a poszczególni kapłani stają się postaciami historycznymi⁸⁹. Świadectwo kapłańskie jest nieodłącznym elementem głoszenia, elementem, którego Chrystus żąda od swoich uczniów, aby „światłość ich świeciła przed ludźmi” (por. Mt 5,16)⁹⁰. „Trwałość naszej wiary, na płaszczyźnie osobistej i wspólnotowej, mierzy się również zdolnością przekazywania jej innym, rozpowszechniania jej, przeżywania jej w miłości, dawania o niej świadectwa wobec tych, którzy nas spotykają i dzielą z nami drogę życia”⁹¹.

Na kolejnych miejscach Ojcowie Soborowi sytuują: katechezę, wyjaśnianie nauki Chrystusowej oraz badanie i wyjaśnianie problemów swego czasu w świetle nauki ewangelicznej. Owo głoszenie nigdy nie powinno być „własną mądrością”, lecz słowem Bożym, zachętą do nawrócenia i do świętości pośród konkretnych warunków życia. Przepowiadanie winno być także powiązane

⁸⁵ A. Proniewski, *Kapłan – świadkiem komunii z Bogiem*, „Studia Teologiczne. Białystok – Drohiczyn – Łomża” 29 (2011), s. 83–92.

⁸⁶ W. Turowski, „*Ecclesia creata*” w *liturgii Kościoła*, „Studia Teologiczne. Białystok – Drohiczyn – Łomża” 29 (2011), s. 94–95.

⁸⁷ Franciszek, *Orędzie na Światowy Dzień Misyjny 2013*, nr 1.

⁸⁸ Por. PO nr 4.

⁸⁹ Benedykt XVI, *Przemówienie podczas spotkania z duchowieństwem*.

⁹⁰ Jan Paweł II, *Przemówienie do księży zgromadzonych w katedrze częstochowskiej*, 6. 06. 1979, nr 5.

⁹¹ Franciszek, *Orędzie na Światowy Dzień Misyjny*, nr 1.

z posługą sakramentalną, szczególnie ze sprawowaniem Mszy świętych⁹². Głoszenie słowa w trakcie sprawowania sakramentów to ważny wymiar budowania wiary w człowieku i składa się on na „pracę organiczną” Kościoła⁹³. Jest ono także szczególnym wymiarem „bycia szafarzem” – któremu Bóg powierzył swoje dobra, ażeby nim zarządzał w sposób sprawiedliwy i odpowiedzialny. „Tak właśnie kapłan otrzymuje od Chrystusa dobra zbawienia, ażeby je we właściwy sposób rozdzielał ludziom, do których jest posłany”⁹⁴.

Drugim obowiązkiem prezbitera jest sprawowanie liturgii. To szczególny wymiar szafowania świętymi tajemnicami (por. 1 Kor 4,1). Zadanie to wynika z faktu bycia towarzyszem i pomocnikiem Boga w rozszerzaniu na cały świat zbawczego dzieła Chrystusa⁹⁵. Dokonuje się ono przede wszystkim poprzez udzielanie sakramentów. Wówczas realizuje się uświęcenie tych, którzy do nich przystępują. Szczytem tego uświęcenia jest Eucharystia⁹⁶, którą prezbiter sprawuje „in persona Christi”⁹⁷. Wówczas, posiadający kapłaństwo wspólne, są zapraszani i pobudzani, by składali w ofierze Bogu wraz z Chrystusem samych siebie, swoje aktywności, prace, radości i zmartwienia oraz wszystkie rzeczy stworzone, które wypełniają ich życie. Dokonując ofiarowania siebie – zgodnie z wymaganiami swego stanu – wierzący w trakcie Eucharystii uwielbiają Boga „dziękując zawsze za wszystko Bogu i Ojcu w imię Pana naszego, Jezusa Chrystusa”⁹⁸. Papież Franciszek w trakcie jednego ze spotkań z biskupami, kapłanami i seminarzystami stwierdził, że ofiarowanie siebie przez prezbitera to w konsekwencji oddanie się ludziom: „Umiejmy tracić czas dla nich. Zawsze kosztuje i męczy! Bardziej cieszy żniwo! Co za przebiegłość! Wszyscy bardziej cieszymy się żniwem! Tymczasem Jezus prosi nas, abyśmy siali z powagą”⁹⁹!

To uwielbienie oraz wszelki kult sakramentalny dokonuje się w świątyniach – domach modlitwy. Tym miejscom celebracji oraz przechowywania sakramentów Ojcowie poświęcają uwagę, prosząc prezbiterów, by – będąc za nie odpowiedzialni – zachowywali je w czystości, jako zadbane i przystosowane do modlitwy miejsca. Proszą także, by prezbiterzy stale pogłębiali wiedzę i umiejętności sprawowania sakramentów, w ten sposób oddając chwałę

⁹² Por. PO nr 4.

⁹³ W. Turowski, „*Ecclesia cerata*”, s. 99.

⁹⁴ Jan Paweł II, *Dar i Tajemnica*, s. 70.

⁹⁵ Por. Jan Paweł II, *Przemówienie wygłoszone z okazji ceremonii poświęcenia części budynku Wyższego Seminarium Duchownego diecezji łomżyńskiej*, Łomża 05. 06. 1991.

⁹⁶ Jan Paweł II, *List do kapłanów na rok 1980*, nr 1.

⁹⁷ M. Thurian, *Tożsamość kapłana*, s. 58.

⁹⁸ Por. PO nr 5.

⁹⁹ Franciszek, *Homilia do biskupów, kapłanów*.

Trójcy¹⁰⁰. Właściwie sprawowane sakramenty – szczególnie Eucharystia – winny zaś prowadzić do posługi wobec ubogich i cierpiących – do „posługi miłości”¹⁰¹. Mówił o tym papież Franciszek w Uroczystość Ciała i Krwi Pańskiej: „Dziś wieczór my także jesteśmy zgromadzeni wokół stołu Pańskiego, stołu Ofiary Eucharystycznej, przy którym po raz kolejny daje On nam swoje Ciało, uobecnia jedyną ofiarę Krzyża. I w słuchaniu Jego słowa, karmieniu się Jego Ciałem i Krwią, pozwala On nam przejść od bycia rzeszą do bycia wspólnotą, od anonimowości do komunii. Eucharystia jest sakramentem jedności, sprawiającym, że wychodzimy z indywidualizmu, aby żyć razem naśladownictwem Jezusa, wiarą w Niego. Tak więc wszyscy musimy sobie przed Panem postawić pytanie: jak żyję Eucharystią? Czy przeżywam ją anonimowo czy też, jako wydarzenie prawdziwej komunii z Panem, ale również z wielu braćmi i siostrami, którzy dzielą ten sam stół? Jakie są nasze celebracje eucharystyczne?”. A dalej wskazał na konsekwencje udziału w Eucharystii: „Co dzielą uczniowie? To niewiele, co mają: pięć chlebów i dwie ryby. Ale właśnie te chleby i ryby w rękach Pana karmią całą rzeszę ludzi. I to właśnie uczniowie zagubieni w obliczu niedostatku swoich środków, ubóstwa tego, co mogą udostępniać, sadzają ludzi i, ufając w Słowo Jezusa, rozdzielają chleby i ryby, zaspokajające głód tłumu. Mówi to nam, że w Kościele, ale także w społeczeństwie, słowem kluczowym, którego nie powinniśmy się bać jest «solidarność», to znaczy umiejętność udostępniania do dyspozycji Boga tego, co posiadamy, naszych skromnych zdolności, bo jedynie przez dzielenie się, w darze, nasze życie będzie owocne, przyniesie owoc. Solidarność: słowo nielubiane przez ducha tego świata”¹⁰²!

Obowiązki prezbitera można – wedle nauczania Ojców – podzielić na trzy kategorie: najpierw głoszą oni Ewangelię wszystkim ludziom, następnie uświęcają wierzących, jako święci szafarze sakramentów, szczególnie przez Eucharystię, a wreszcie, jako pasterze, kształtują wierzących w duchu miłości chrześcijańskiej i wzajemnej służby¹⁰³. Mają oni zadanie doprowadzić wspólnotę wierzących – swych braci i siostry – do Boga Ojca przez Chrystusa w Duchu Świętym. Dla realizacji tego zadania prezbyterzy uposażeni zostają we władzę „ku zbudowaniu”¹⁰⁴ – w przewodzeniu życiu wspólnotowemu „w służbie komunii”¹⁰⁵. Ta władza nie jest dla splendoru, lecz stanowi źródło zobowiązania dla pasterzy, by – na

¹⁰⁰ Por. PO nr 5.

¹⁰¹ Benedykt XVI, *Deus caritas est (DCE)*, nr 25.

¹⁰² Franciszek, *Homilia w Uroczystość Ciała i Krwi Pańskiej*, 30. 05. 2013.

¹⁰³ S. Nowak, *Wprowadzenie do Dekretu*, s. 476.

¹⁰⁴ PO nr 6.

¹⁰⁵ A. Torresin, *Modele wspólnoty a modele posługi kapłańskiej*, [w:] G. Colombo, M. Guasco, A. Torresin, P. Tremolda, M. Zattoni [red.], *Księża – tak, ale nie sami. Kapłani a wspólnota*, s. 12.

wzór Pana Jezusa – odnosili się do wszystkich z wielką życzliwością, nie kierowali się ludzkimi upodobaniami, ale zgodnie z zasadami nauki chrześcijańskiej stosowali pouczenia i napomnienia „z cierpliwością” wobec „dzieci najdroższych”¹⁰⁶. To budowanie ma dwa fundamenty: miłość i wolność. Na nich możliwe jest skonstruowanie dojrzałej relacji komunii, która poszukuje woli Bożej, chce ją realizować, bo ufa, że wola ta wynika z miłości. Bez wolności i bez miłości – nie ma komunii¹⁰⁷.

Ojcowie soborowi widzą w pasterzach „dłużników wszystkich”, a szczególnie zobowiązanych do pomocy w budowaniu wolnej i wypełnionej miłością relacji z Bogiem ubogich i słabszych, młodych, małżonków i rodziców, osoby zakonne, chorych i umierających, niewierzących, katechumenów i neofitów oraz tych, którzy odeszli od praktyk religijnych lub utracili wiarę. Ta możliwość oddziaływania na rzecz wspólnoty nie powinna być zależna od ideologii lub lobbingsów czy partykularnych grup¹⁰⁸. Benedykt XVI, inaugurując Rok Kapłański, przypomniał sekret posługi pasterskiej Proboszcza z Ars: „Mój sekret jest prosty: dawać wszystko i niczego nie trzymać dla siebie”¹⁰⁹. Po latach Jan Paweł II wspominał czasy biskupstwa krakowskiego: „Przychodzili do mnie kapłani i świeccy, przychodziły rodziny, młodzi i starzy, zdrowi i chorzy, rodzice z ich dziećmi i z ich problemami. Przychodzili wszyscy ze wszystkim. To było życie”¹¹⁰. Franciszek akcentuje natomiast przestrzeń „peryferii” świata i Kościoła. To do nich winna być skierowana misja prezbiterów: „Jego [Chrystusa] namaszczenie jest dla ubogich, więźniów, chorych, dla tych, którzy są samotni i smutni. Namaszczenie nie jest po to, aby skrapiać nas samych, a tym mniej, abyśmy je zamykali we flakoniku, ponieważ olej mógłby zjełczeć [...] a serca zgorzknieć”¹¹¹.

Szczególne zadanie prezbiterów wobec wszystkich wskazuje Franciszek: doprowadzić wszystkich do odkrycia miłosierdzia Boga i Jego cierpliwości. „Pozwólmy, by nas otoczyło Boże miłosierdzie; zaufajmy Jego cierpliwości, która zawsze daje nam czas; miejmy odwagę, aby wrócić do jego domu, by zamieszkać w ranach Jego miłości, pozwalając, by nas miłował, spotkajmy Jego miłosierdzie w sakramentach. Poczujmy Jego czułość – tak piękną – poczujmy Jego uścisk, i my także będziemy zdolni do miłosierdzia, cierpliwości, przebaczenia i miłości”¹¹². Wiara jest bowiem inspiracją dla nowych odniesień społecznych – nie

¹⁰⁶ Por. PO nr 6.

¹⁰⁷ Por. tamże.

¹⁰⁸ Por. tamże.

¹⁰⁹ Benedykt XVI, *List na rozpoczęcie Roku Kapłańskiego z okazji 150 rocznicy „Dies natalis” świętego proboszcza z Ars*.

¹¹⁰ Jan Paweł II, *Wstańcie, chodźmy!*, Kraków 2004, s. 63.

¹¹¹ Franciszek, *Homilia w czasie Mszy świętej Krzyżma*.

¹¹² Franciszek, *Homilia w trakcie ingresu do katedry na Lateranie*, 07. 04. 2013.

w kierunku traktowania przedmiotowego, lecz podmiotowości – według klucza solidarności¹¹³, nie zaś zglobalizowanej obojętności¹¹⁴.

Zadaniem prezbiterów nie jest także tylko przebywanie wśród wierzących, lecz szukanie zranionych, przyjmując ich z całym bagażem dobra i zła. W ich posłannictwo wpisuje się także konieczność wyjścia na współczesne „dziedzińce pogan” – przeznaczone dla ludzi, „którzy znają Boga, by tak rzec, jedynie z daleka; którzy nie zadowolają się swoimi bożkami, rytuałami i mitami; którzy tęsknią za kimś Czystym i Wielkim, mimo, że Bóg pozostaje dla nich «nieznany Bogiem»”¹¹⁵. To przywoływane przez papieża Franciszka „peryferie”, wobec których nie można pozostawać obojętnym. „Patrzmy na Boga, jako na Boga życia, postrzegajmy Jego prawo, przesłanie Ewangelii, jako drogę wolności i życia. Bóg Żyjący czyni nas wolnymi! Mówmy «tak» miłości, a «nie» egoizmowi, mówmy «tak» życiu, a «nie» śmierci, mówmy «tak», a «nie» zniewoleniu przez jakże liczne bożki naszych czasów; jednym słowem mówmy «tak» Bogu, który jest miłością, życiem i wolnością, i nigdy nie zawodzi”¹¹⁶.

Owo prowadzanie poszczególnych osób i wspólnoty Kościoła do komunii z Bogiem zakłada uprzednio budowanie komunii we wspólnocie prezbiterium: z biskupem i innymi prezbiterami. Kapłaństwo prezbiterów pochodzi od samego Chrystusa, jednak jest realizowane w hierarchicznej łączności ze stanem biskupim. Biskupi – jak postulują Ojcowie Soboru – postrzegają prezbiterów, jako swych „koniecznych pomocników”, „doradców w posłudze i obowiązku nauczania, uświęcania i karmienia Ludu Bożego”, „braci i przyjaciół”. Dlatego biskupi w zapisach soborowych troszczą się o autentyczne dobro duchowe i materialne prezbiterów, ale także wskazują na właściwe relacje z nimi w duchu kultury dialogu: „chętnie ich słuchają”, „zasięgają ich rady”, „rozmawiają z nimi o tym, co dotyczy potrzeb pracy duszpasterskiej i dobra diecezji”, by korzystać z ich wsparcia w kierowaniu diecezją¹¹⁷. „My, biskupi, musimy być blisko księży” – powiedział w czasie spotkania z duchowieństwem diecezji rzymskiej papież Franciszek. – „Musimy świadczyć miłosierdzie braciom, a przecież najbardziej bliscy są nam kapłani. Najbliżsi biskupa to księża. Czy podobnie działa to w drugą stronę, co? Biskup musi być przy swoich księżach. Biskup powinien mówić: moimi bliskimi są moi księża. Wspaniała jest ta wymiana, nieprawdaż? Myślę, że jest to najważniejszy moment bliskości między

¹¹³ M. Duda, *Ekonomia społeczna – szansą na przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu?* [w:] J. Mazur [red.], *Rozwój i dobro wspólne. Dyskurs w 25-lecie encykliki «Sollicitudo rei socialis» Jana Pawła II*, Kraków 2012, s. 176–177.

¹¹⁴ Franciszek, *Homilia w czasie mszy na wyspie Lampedusa*, 08. 07. 2013.

¹¹⁵ P. Artemiuk, *Tomáša Halika myśli o Kościele*, „Studia Teologiczne. Białystok – Drohiczyń – Łomża” 29 (2011), s. 27.

¹¹⁶ Franciszek, *Homilia w Dniu „Evangelium Vita”*, 16. 04. 2013.

¹¹⁷ PO nr 7.

biskupem a jego księżmi: bez zbędnych słów, ponieważ nie ma słów oddających ten trud”¹¹⁸.

Deklaracja wskazuje także na sposób odnoszenia się prezbiterów do swych biskupów: by „czcili” w biskupach władzę Chrystusa, przyłgnęli do swego biskupa „szczerą miłością i posłuszeństwem”, a ich posłuszeństwo niech będzie przepełnione duchem współpracy, pokory i odwagi¹¹⁹. Wiąż z biskupem jest bowiem konsekwencją eklezjalnego posłannictwa prezbiterów¹²⁰. „Należy zatem, byście postępowali zgodnie z myślą biskupa, co też czynicie. Wasi bowiem kapłani, słusznie szanowani i godni Boga, tak są zestrojeni z biskupem, jak struny z cytrą. Dlatego to wasza zgoda i harmonia miłości wyśpiewuje [światu] Jezusa Chrystusa. [...] Wszyscy idźcie za biskupem, jak Jezus Chrystus za Ojcem[...]”¹²¹. Wiąż prezbiterów z episkopatem jest narzędziem i nośnikiem siły Kościoła¹²². Oddanie swej woli papieżowi i biskupowi jest wyrazem miłości pasterskiej prezbiterów, narzędziem doskonalenia wolności i kanałem jedności¹²³.

Posłuszeństwo jest jednak wymagające nie tylko ze strony prezbiterów. Ono stawia wymagania także biskupom, by z wielką otwartością poszukiwali i byli posłuszni woli Boga, pozostawali otwarci na znaki czasu, posiadali osobiste kontakty z prezbiterami, budowali z nimi przestrzeń dialogu, zaufania i miłości oraz uznawali charyzmaty swych prezbiterów¹²⁴. Bp Ignacy Jeż, późniejszy kardynał, wyraził to w czasie jednej z rozmów następująco: „Postanowiłem być duszpasterzem duszpasterzy. Być dla nich najpierw ojcem, pasterzem, przyjacielem jak to tylko możliwe, a przez nich zostać biskupem około miliona diecezjan. Nie wyobrażałem sobie inaczej tego «dojścia» do każdego. Pomyślałem sobie, że jeśli księża mnie zrozumieją, to w ten sposób powstanie możliwość dotarcia do wszystkich. Ten plan chyba się sprawdził”¹²⁵. Papież Franciszek stwierdził natomiast: „Ale praca biskupa jest piękna: to pomaganie braciom, by szli naprzód”¹²⁶.

Służba komunii zakłada także wysiłek budowania więzi w prezbiterium. Fundamentem tej więzi jest braterstwo sakramentalne. Zakłada ono

¹¹⁸ *Papieskie spotkanie z rzymskim duchowieństwem*, http://ekai.pl/wydarzenia/ostatnia_chwila/x70696/papieskie-spotkanie-z-rzymskim-duchowieństwem/ (19.09.2013).

¹¹⁹ Por. PO nr 7.

¹²⁰ S. Nowak. *Wprowadzenie do Dekretu*, s. 476.

¹²¹ Św. Ignacy Antiocheński, *Nic bez biskupa*, [w:] M. Starowieyski, *Ojcowie Kościoła o kapłaństwie i kapłanach*, Kraków 2011, s. 113.

¹²² Jan Paweł II, *Przemówienie do księży zgromadzonych*, nr 5.

¹²³ K. Wojtyła, *Kościół w tajemnicy*, s. 193.

¹²⁴ A. Poma, *Biskup i jego kapłani*, „Ateneum Kapłańskie” 365 (1969) z. 3, s. 394–395.

¹²⁵ *Nasza rozmowa*. Biskup – ojciec, pasterz, przyjaciel, „Pastores” 22 (2004), s. 69.

¹²⁶ Franciszek, *Konferencja prasowa podczas lotu z Rio de Janeiro do Rzymu*, „L’Osservatore Romano” (PL) 355 (2013) nr 10, s. 33.

zaufanie, zrozumienie i akceptację, że każdy z prezbiterów, choć zajęty innymi obowiązkami i zajmujący odmienne stanowisko, wykonuje jedną posługę pasterką na rzecz zbawienia ludzi. Dlatego prezbiterzy, mimo różnych posług, winni ze sobą współpracować, czy to w ramach wspólnych inicjatyw parafialnych, czy wypełniając posługę ponadparafialną. Zasadą budowania komunii wewnątrz prezbiterium – według Ojców – winno być – wzajemne wspomaganie się, jako współpracownicy prawdy. Ta współpraca i otwartość winna łączyć prezbiterów starszych i młodych, pracujących w parafiach, działających na rzecz wiedzy, pracujących fizycznie czy prowadzących dzieła apostołskie. Ich braterstwo winno objawiać się w gościnności, wzajemnej dobroczynności, dzieleniu się dobrami, trosce o współbraci chorych, strapionych, przeciążonych pracą, samotnych, wygnanych z ojczyzny, prześladowanych, doświadczających trudności, błędzących i upadających w grzechy. Braterstwo może przyjmować formuły: spotkania, stowarzyszenia, wzajemnej pomocy, współpracy, wypoczynku, przełamywania samotności¹²⁷.

Zadanie służby komunii to także budowanie odpowiednich relacji ze świeccimi. Dokumenty Kościoła zauważają, że kapłaństwo służebne jest niezbędnym warunkiem istnienia wspólnoty Kościoła¹²⁸, jednak potrzebuje właściwych relacji komunii z laikatem. Prezbiterzy wobec świeckich pełnią posługę „ojca” i „nauczyciela”, ale jedni i drudzy są razem „uczniami Pana” i „uczestnikami Jego królestwa”. Pośród ochrzczonych pasterze są „braćmi wśród braci” – jako członkowie tego samego Ludu, uczestnicy tego samego kapłaństwa wspólnego oraz budowniczości Ciała. Rodzi to konieczność określonych schematów zachowań, zarówno ze strony pasterzy, jak i laikatu. Pierwsi – winni przewodniczyć i wspomagać drugich „nie szukając swego”, lecz współpracując ze świeccimi, służąc ich zbawieniu na wzór Chrystusa. W budowie relacji wiary wśród świeckich, prezbiterzy winni szanować ich wolność, uznawać charyzmaty, prowadzić na głębie życia duchowego, z zaufaniem dzielić się obowiązkami w służbie Kościoła, chętnie ich słuchać, rozpoznając ich autentyczne duchowe potrzeby i pragnienia, uznając ich doświadczenie i kompetencje na różnych polach aktywności, by wspólnie rozpoznawać znaki czasu i działanie Bożej łaski i w ten sposób prowadzić ich do „zjednoczenia w miłości”. W służbie komunii – w ramach dialogu wewnątrzeklezyjalnego – prezbiterzy stają przed zadaniem godzenia różnych poglądów, przełamywania marginalizacji i wyobcowania we wspólnocie partykularnej oraz stania na straży autentycznego dialogu eklezyjalnego – czyli bycie niestrudżonym rzecznikiem prawdy¹²⁹.

¹²⁷ Por. PO nr 8.

¹²⁸ *Instrukcja międzydykteryjna O niektórych kwestiach dotyczących współpracy wiernych świeckich w ministerialnej posłudze kapłanów*, nr 3.

¹²⁹ Por. PO nr 9.

Dekret nie zajmuje się jednak prezbiterami w jakiejś oderwanej od realiów perspektywie idealistycznej. Ojcowie Soboru wiedzą, że budowanie komunii i służba komunii wymaga warunków materialnych, a sami pasterze – potrzebują zabezpieczenia ekonomicznego¹³⁰. Uzyskane przez prezbiterów dobra winny wystarczać i być skierowane na godziwe utrzymanie, wypełnianie obowiązków własnego stanu. Dobra zbyt cenne zaś, mogą być przeznaczone na cele Kościoła lub dzieła charytatywne¹³¹. Franciszek ten poziom życia duchownych określił mianem „prostota”: „Każdy człowiek powinien tak żyć, jak tego żąda od niego Pan. Natomiast prostota, ogólna prostota, sądzę, że jest konieczna dla nas wszystkich pracujących w służbie Kościoła. Jest tak wiele odcieni prostoty [...] każdy musi poszukiwać swojej drogi”¹³².

Poziom życia i zasobów materialnych nie może zatem przekraczać pewnych granic, a chęć ich zdobycia – pochłaniać zbytnej troski odciągając od głównego zadania: „zbawienia dusz”¹³³. Prezbiter winien żyć w duchu wolności posiadania i ubóstwa, pamiętając, że radość nie rodzi się, nie bierze się, z posiadanych rzeczy”¹³⁴. Życie we właściwej hierarchii wartości, umiając cierpieć niedostatek, ale też roztropnie posiadać – wydają się być drogą do realizacji posłannictwa prezbitera. Aczkolwiek dostępne środki nie muszą oznaczać życia na poziomie bylejakości, lecz nie mogą zrażać ubogich do swych pasterzy: biskupów i prezbiterów. Nie powinny także dawać potwierdzenia dla formułowanych niekiedy tez o próżności, niedostępności i materializmie duchownych¹³⁵. Poziom wynagrodzenia pasterzy nie powinien również spadać poniżej poziomu „godziwości” i „stosowności stanu”, które to gwarantują prowadzenie „uczciwego” i „godziwego” życia. Ojcowie wskazują także na konieczność równoważenia dochodów prezbiterów pełniących podobne funkcje oraz unikania sytuacji ogromnych dysproporcji dochodów zarówno w ramach jednego prezbiterium, jak i pomiędzy Kościołami partykularnymi. Jako regulującą tę relacje wskazują „ducha solidarności”. Owe „godziwość” i „stosowność” dają także prezbiterom prawo do odpoczynku, a na biskupa nakładają zobowiązanie udzielenia prezbiterom stosowanego urlopu¹³⁶.

Wolność w korzystaniu z dóbr, a równocześnie ich konieczność pośród codzienności jest przedmiotem wniosków w *Presbyterorum ordinis*. W tej perspektywie Ojcowie Soborowi przypominają wiernym o potrzebie godziwego

¹³⁰ S. Nowak, *Wprowadzanie do Dekretu*, s. 477.

¹³¹ Por. PO nr 17.

¹³² Franciszek, *Konferencja prasowa podczas lotu*, s. 32.

¹³³ Por. PO nr 21.

¹³⁴ Franciszek, *Przemówienie do seminarzystów*.

¹³⁵ Por. PO nr 17.

¹³⁶ Por. tamże, nr 20.

utrzymania pasterzy, a biskupom – o konieczności uwrażliwiania na to wierzących. Przypominają także o konieczności różnorodnych działań, na rzecz budzenia powołań kapłańskich, i dzielenia się powołaniami z Kościołami szczególnie ich potrzebującymi¹³⁷.

4. Wiara prezbitera

Warunkiem bycia w służbie komunii jest dla prezbitera budowanie osobistej komunii z Bogiem poprzez wiarę. „Wezwani do wspólnoty z Jezusem Chrystusem, usynowieni w najściślejszym współdziałaniu Trójcy Świętej, pozostajemy odtąd również we wspólnocie z Ojcem i z Duchem Świętym. Tej właśnie wspólnoty w Trójcy Świętej jesteście sługami, niosąc na sobie znak Trójcy Świętej do owiec, do których jesteście posłani”¹³⁸. Kapłaństwo służebne i hierarchiczne bez Chrystusa nie istnieje¹³⁹. Dlatego Ojcowie podkreślają, że nie ma „prywatnego” kapłaństwa, lecz jedynie Chrystusowe, poprzez które, na mocy sakramentu święceń, prezbyterzy „upodabniają się do Chrystusa Kapłana”, by będąc sługami Chrystusa – służyć wspólnocie wierzących¹⁴⁰. „Odniesienie do Chrystusa jest więc absolutnie niezbędnym warunkiem zrozumienia kapłaństwa służebnego, które pozostaje szczególnym uczestnictwem i kontynuacją samego Chrystusa, Najwyższego i jedyne Kapłana Nowego i Wiecznego Przymierza. Prezbyter jest żywym i przezroczystym obrazem Chrystusa Kapłana”¹⁴¹.

Osobista komunie z Chrystusem, którego wybrał i ustanowił na służbę Kościoła i świata, jest istotą tożsamości kapłańskiej wciąż dyskutowanej po Soborze Watykańskim II. Przypominał o tym Benedykt XVI w trakcie spotkania z polskimi duchownymi w warszawskiej Archikatedrze św. Jana: „Zostaliście z ludzi wzięci, ustanowieni w sprawach odnoszących się do Boga, abyście składali dary i ofiary za grzechy (por. Hbr 5, 1). Wiercie w moc waszego kapłaństwa! Na mocy przyjętego sakramentu otrzymaliście wszystko to, czym jesteście. Gdy wypowiedzicie słowo «ja» czy «moje» («Ja ci odpuszczam... To jest bowiem Ciało Moje...»), czynicie to nie w swoim imieniu, ale w imieniu Chrystusa (in persona Christi), który zaprzagnął posłużyć się waszymi ustami i rękami, waszą ofiarnością i talentem”¹⁴². Ta służba – by nieść innym Boga i dawać świadectwo o Jego miłości – określa obowiązki stanu i przestrzeń dążenia

¹³⁷ Por. tamże, nr 11.

¹³⁸ S. Wyszynski, *List do moich kapłanów. Wspólnie z Trójcą Świętą*, Paryż 1969, s. 12.

¹³⁹ A. Vanhoye, F. Manzi, U. Vanni, *Kapłaństwo Nowego Przymierza*, Pelplin 2007, s. 37.

¹⁴⁰ Por. PO nr 12.

¹⁴¹ M. Ozorowski, *Kapłan na miarę*, s. 16.

¹⁴² Benedykt XVI, *Przemówienie podczas spotkania z duchowieństwem*.

do świętości prezbitera. To dążenie do świętości – do komunii z Bogiem – wyrasta z zobowiązania święceń, a równocześnie wytwarza przestrzeń umożliwiającą realizację misji. Najściślej zjednoczyć się z Chrystusem – to świętość. Ojcowie przypominają o tym w *Presbyterorum ordinis* pisząc o powołaniu prezbitarów do doskonałości¹⁴³. Nieść innym Chrystusa można bowiem tylko wówczas, gdy się Go samemu nosi w sobie. Poprzez sakrament święceń zostali oni bowiem poświęceni Bogu, mają stać się „żywymi narzędziami Chrystusa Wiecznego Kapłana”, wyobrażać osobę samego Chrystusa, działać w Imieniu i Osobie Chrystusa. Rodzi to wymagające zobowiązanie komunii i szczególne uposażenie w łaskę. Prezbyter jest zatem poprzez sakrament święceń i udział w Chrystusowym kapłaństwie powołany, ale i zobowiązany do duchowego wejścia w misterium miłości Trójcy, zjednoczenia z Jezusem Chrystusem, uległości Duchowi Świętemu, by móc powiedzieć: „Żyję już nie ja, lecz żyje we mnie Chrystus” (Ga 2, 20)¹⁴⁴.

W tożsamość prezbitera jest wpisana wiara, która warunkuje misję – bycia sługą komunii. „Zostaliśmy powołani przez Boga i wezwani, by być z Jezusem, zjednoczeni z Nim. W rzeczywistości to życie w Chrystusie naznacza wszystko, czym jesteśmy i co robimy. [...] To nie kreatywność duszpasterska, nie spotkania czy planowanie zapewniają owoce, choć bardzo pomagają, ale tym, co zapewnia owoc, jest wierność Jezusowi, który mówi nam stanowczo: «Trwajcie we Mnie, a Ja w was trwać będę» (J 15, 4). [...] Jezus jest Dobrym Pasterzem, jest naszym prawdziwym skarbem; proszę, nie wymazujmy Go z naszego życia! Zakorzeniajmy coraz bardziej nasze serce w Nim”¹⁴⁵. Gdy bowiem tego zakorzenienia wiary zabraknie lub gdy życie prezbitera jest z wiarą sprzeczne – niszczy to komunie Kościoła i jest zabójcze dla samego prezbitera. „Wiedzie, że więcej hałasu czyni padające drzewo, niż rosnący las. Boli mnie, kiedy tak się dzieje. Są ludzie, którzy powodują zgorszenie, niektórzy. [...] Te skandale bolą”¹⁴⁶. Mówił o tym także w trakcie swej pierwszej pielgrzymki do Polski Jan Paweł II: „Ogromnym dobrem jest kredyt zaufania, którym cieszy się polski kapłan wśród społeczeństwa, jeśli tylko jest wierny swojej misji, jeśli jego postępowanie jest przejrzyste. Jeśli jest zgodne z tym stylem, który Kościół w Polsce wypracował w ciągu ostatnich dziesięcioleci: stylem ewangelicznego świadectwa i społecznej służby. Niech Bóg broni, ażeby ten styl miał ulec «rozchwianiu». Kościół najłatwiej jest – darujcie to słowo – pokonać również przez kapłanów. Jeżeli zabraknie tego stylu, tej służby, tego świadectwa – najłatwiej jest pokonać Kościół przez kapłanów. W Polsce to nie zachodzi. Ale też

¹⁴³ S. Nowak, *Wprowadzenie do Dekretu*, s. 476.

¹⁴⁴ Por. PO nr 12.

¹⁴⁵ Franciszek, *Homilia do biskupów, kapłanów*.

¹⁴⁶ Franciszek, *Konferencja prasowa podczas lotu*, s. 32.

trzeba stale czuwać, żeby to przypadkowo w jakiejś mierze, na jakiejś drodze nie nastąpiło. Nie rozwinęło się coś w niewłaściwym kierunku. Musicie bardzo czuwać, musicie wszyscy mieć tego ducha rozeznania. Kościół w Polsce dzięki kapłanom jest niepokonany”¹⁴⁷.

Wiara bierze się ze słuchania Boga, jest relacją osób, wynika z osobistego spotkania i wyboru Chrystusa, doświadczenia Jego zbawczej miłości, rozpoznania Jego miłosierdzia, troski, wsparcia, ocalenia¹⁴⁸. Wiara ta prowadzi do zjednoczenia w miłości. „To dlatego w centrum naszej wiary nie jest jedynie księga, lecz historia zbawienia, a nade wszystko Osoba, Jezus Chrystus, Słowo Boże, które stało się ciałem”¹⁴⁹. „Tego zjednoczenia z Chrystusem Kapłanem i Sługą dokonuje Duch Święty zstępując na wybranych w sakramencie święceń. [...] To sakramentalne działanie Ducha Świętego ma charakter trwały. Oznacza to, że naśladowanie Chrystusowej postawy służby, tak w czynnościach sakramentalnych, jak i w całym życiu kapłana, możliwe jest jedynie dzięki Duchowi Świętemu”¹⁵⁰.

Przemienienie i upodobnienie prezbitera według klucza Bożej miłości czyni z niego najlepsze narzędzie komunii. Przypomniął o tym Benedykt XVI w liście na Rok Kapłański, gdy cytował św. Jana Vianney’a: „Dobry pasterz, pasterz według Bożego serca jest największym skarbem, jaki dobry Bóg może dać parafii i jednym z najcenniejszych darów Bożego miłosierdzia”¹⁵¹. Aby takim był pasterz, winien spełniać zadania wobec osobistej miłości z Chrystusem – Głową. *Vaticanum II* wśród zadań tych wymienia: słuchanie, czytanie, kontemplowanie i przyjmowanie słowa Bożego w „otwartości serca”; codzienne celebrowanie Eucharystii i składanie w niej swego życia uśmiercając równocześnie własne wady i pożądliwości; posługiwanie w sakramencie pokuty, równocześnie samemu doświadczać Bożego miłosierdzia w sakramentalnej spowiedzi i poprzez posługę kierownictwa duchowego; modlitwa osobista, szczególnie Liturgią Uświęcenia Czasu; czyny miłości i miłosierdzia, jak pocieszanie strapionych, asceza, jałmużna, dzielenie się nadzieją¹⁵².

Życie duchowe prezbitera zajęło ważne miejsce w Dekrecie oraz zostało zinterpretowane, jako „istotne ogniwo w odnowie soborowej”¹⁵³. Duchowość

¹⁴⁷ Jan Paweł II, *Przemówienie do księży zgromadzonych*, nr 5.

¹⁴⁸ J. Ambaum, *Tożsamość kapłana*, [w:] L. Balter, K. Czulak, P. Góralczyk, S. Stancel [red.], *Kapłaństwo*, s. 209–215.

¹⁴⁹ Franciszek, *Przemówienie do członków Papieskiej Komisji Biblijnej*, 12. 04. 2013.

¹⁵⁰ W. Nowacki, *Kapłan – sługa Chrystusa i Kościoła*, [w:] W. Nowacki [red.], *Kapłan na miarę Boga i człowieka*, Łomża 2011, s. 92.

¹⁵¹ Benedykt XVI, *List na rozpoczęcie Roku Kapłańskiego*.

¹⁵² Por. PO nr 13, 18.

¹⁵³ W. Dudek, *Wewnętrzne życie kapłana – istotnym ogniwo w odnowie soborowej*, „Ateneum Kapłańskie” 403 (1976) z. 2, s. 180–185.

kapłańska zawiera wyraźny rys ciągłego nawracania się i oczyszczania¹⁵⁴, którym służyć mają: czytanie duchowne, „codzienna rozmowa z Chrystusem Panem podczas nawiedzeń i w osobistym kulcie Najświętszej Eucharystii”, ćwiczenia duchowne, kierownictwo duchowe, modlitwa osobista podejmowana w wolności i hojności¹⁵⁵. Duchowość pasterza to także uwolnione przez nawrócenie serca, które zachowuje coraz pełniejszą otwartość na działanie Ducha Świętego. Prezbiter jest wpisany bowiem w odwieczny plan zbawczy Boga, by „posługując w Duchu” (2 Kor 3, 8) łączyć wewnętrzny charyzmat i urzędowe posłannictwo służby wobec braci¹⁵⁶. To otwarcie na Ducha pozwala mu spełniać misję prorocką we wciąż zmieniającym się świecie¹⁵⁷, daje pilność w badaniu „znaków czasu” i rozpoznawaniu „zwiastunów woli Boga”¹⁵⁸.

W budowaniu osobistej komunii ważna jest relacja prezbitera z Maryją – Matką Kapłanów. Ona jest wzorem życia w komunii z Chrystusem, otwartości na Ducha i wejścia w tajemnicę Trójcy. Ona pierwsza osiągnęła komunie – cel pielgrzymowania wiary i wspomaga wszystkich wierzących w codziennej trosce o realizację komunii w wypełnianiu zadań kapłaństwa wspólnego¹⁵⁹. Ona jest znakiem łączenia tego, co duchowe – z tym, co codzienne, wiary – z ludzką historią¹⁶⁰. Ona najpełniej odpowiedziała na Boże powołanie, Ona przyniosła ludziom Słowo Wcielone, bo mogli w Nie uwierzyć i zjednoczyć się z Nim, Ona nadal troszczy się o Kościół, w tym o rozwój powołań i kapłańskiego życia w Kościele¹⁶¹.

Aby realizować swe powołanie prezbitera, i na drodze służby komunii dojść do zbawienia, pasterze muszą spełnić określone wymagania duchowe i wykazać się konkretnymi umiejętnościami. Są to: poszukiwanie nie swej woli, lecz Tego, który powołał i posłał; świadomość własnej słabości; pokora i miłość pasterska; zmysł eklezjalny; zdolność do budowy więzi i zdolność do funkcjonowania w grupie; dojrzałość i zdolność do podjęcia celibatu i służenia komunii niepodzielnym sercem; posłuszeństwo w wolności; roztropna odwaga poszukiwania nowych dróg duszpasterskich; odważne przedkładanie prezbiterium własnych inicjatyw i gorliwe przedstawianie potrzeb powierzonej sobie trzody; gotowość

¹⁵⁴ LG nr 8; W. Słomka, *Nawracanie się rysem duchowości kapłańskiej*, „Ateneum Kapłańskie” 404 (1976) z. 3, s. 346–350.

¹⁵⁵ Por. PO nr 18.

¹⁵⁶ A. Jankowski, *Kapłan otwarty na działanie Ducha Świętego*, „Ateneum Kapłańskie” 404 (1976) z. 3, s. 389.

¹⁵⁷ S. van Calster, *Posługa apostołska w rozwijającym się społeczeństwie*, [w:] L. Balter, K. Czulałak, P. Góralczyk, S. Stancel [red.], *Kapłaństwo*, s. 371–388.

¹⁵⁸ Por. PO nr 18.

¹⁵⁹ Por. tamże; Jan Paweł II, *List do kapłanów na rok 1988*, nr 3.

¹⁶⁰ LF nr 59.

¹⁶¹ PDV nr 82.

poddania się zdaniu przełożonych¹⁶². Dekret skupia je wokół trzech rad ewangelicznych¹⁶³: pokory i posłuszeństwa¹⁶⁴, życia w celibacie przyjmowanym jako dar i przeżywanym w duchu apostołstwa i świadectwa¹⁶⁵ oraz dobrowolnego ubóstwa i wewnętrznej wolności prowadzących do chęci dzielenia się dobrami materialnymi¹⁶⁶.

Ważną część Dekretu poświęcają Ojcowie dobrowolności i wartości celibatu kapłańskiego. Choć nie należy on do istoty kapłaństwa – został on uznany i potwierdzony przez Sobór, zaś przez Pawła VI – mimo formowanych w świecie zarzutów przeciw temu stanowi – złączony ze służbą kapłańską, poprzez poświęcenie i wyłączny wybór miłości Chrystusa, chwały Boga i pożytku Kościoła¹⁶⁷. Obecnie także jest uważany za odpowiednie wymaganie i nieodzowny warunek dostępu do kapłaństwa służebnego¹⁶⁸. On – wedle Jana Pawła II – nie hamuje powołań, lecz przeciwnie – budzi powołania, gdy młodzi mężczyźni widzą w prezbiterach poświęcających się do końca dla Chrystusa i Jego Królestwa. „Czasem wyrażano obawy, że właśnie ta wizja [...] kapłaństwa związanego z celibatem, kapłaństwa, któremu człowiek poświęca się bez reszty, odstrasza, hamuje wzrost powołań. A ja z Polski wyniosłem przeświadczenie, że jest odwrotnie, że tylko ta wizja kapłaństwa może otworzyć na nowo falę powołań [...] na całym świecie. Bo młodzi ludzie pragną wiedzieć, Czemu się poświęcają, jeśli się poświęcają [...]”¹⁶⁹.

Beżzenność ze względu na Królestwo Boże – jako dar dla Kościoła i zespół okoliczności, w których mężczyzna ofiaruje się w dojrzałej decyzji Chrystusowi i Kościołowi – jest możliwy tylko w warunkach dojrzałości osobistej prezbitera. „Chrystus potrzebuje kapłanów, którzy będą dojrzałi, męscy, zdolni do praktykowania duchowego ojcostwa” – przypomniał Benedykt XVI¹⁷⁰, zaś Franciszek wskazuje na potrzebę dojrzałych relacji prezbiterów z innymi, także z własnym środowiskiem¹⁷¹. Dlatego Ojcowie Soboru przypominają o konieczności właściwego uformowania pasterzy oraz ich formacji ciągłej¹⁷². W ramach formacji per-

¹⁶² Por. PO nr 13.

¹⁶³ S. Nowak, *Wprowadzenie do dekretu*, s. 477.

¹⁶⁴ PO nr 15.

¹⁶⁵ Tamże, nr 16.

¹⁶⁶ Tamże, nr 17.

¹⁶⁷ Paweł VI, *Encyklika Sacerdotialis celibatu (SC)*, nr 14.

¹⁶⁸ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium o posłudze*, s. 57–60; Ph. Goyret, *Powołani-konsekrowani–posłani. Sakrament kapłaństwa*, Warszawa 2004, s. 197; por. M. Rondet, *Celibat ewangeliczny we współczesnym świecie*, Warszawa 1995, s. 81–90.

¹⁶⁹ Jan Paweł II, *Przemówienie do Księży zgromadzonych w Katedrze Świętej Rodziny, Częstochowa* 06. 06. 1979, nr 4.

¹⁷⁰ Benedykt XVI, *Przemówienie podczas spotkania z duchowieństwem*.

¹⁷¹ Franciszek, *Przemówienie do seminarzystów*.

¹⁷² J. Kotowski, *Motywy formacji permanentnej kapłanów w świetle soborowych i posoborowych dokumentów kościelnych*, [w:] W. Nowacki [red.], *Kapłan na miarę Boga i człowieka*, Łomża 2011, s. 128.

manentnej winna mieć miejsce: formacja ludzka, formacja społeczna i formacja „ekologiczna” – kształtująca relacje ze światem¹⁷³. Po *Vaticanium II* wielu opracowań i doprecyzowań doczekała się formacja ludzka, szczególnie pod kątem przygotowania seminaryjnego¹⁷⁴.

Radykalne, dojrzałe, święte życie prezbiterów jest nadzieją na kolejne powołania do służby na rzecz Kościoła-komunii. Budzenie powołań było – między innymi – oczekiwaniem ogłoszonego przez Benedykta XVI Roku Kapłańskiego, by młodzi odkryli „że to powołanie, ta komunia służby dla Boga i z Bogiem istnieje, co więcej, że to Bóg oczekuje naszego «tak»”. Sercem tego powołania jest iść za Chrystusem, bo „On sam jest drogą. Żyć z Chrystusem, podążać za Nim – oznacza to znaleźć właściwą drogę, tak, aby nasze życie nabrało sensu i abyśmy pewnego dnia mogli powiedzieć: «Tak, warto było żyć»”¹⁷⁵. Bycie prezbiterem i oddanie się Bogu nie oznacza marnowania życia. „Nie obawiajcie się Chrystusa! On niczego nie zabiera, a daje wszystko. Kto oddaje się Jemu, otrzymuje stokroć więcej”¹⁷⁶. Wejście w głęboką relację z Bogiem nie niszczy życia, lecz je wynosi na nowy poziom i wydoskonala. „Gdy człowiek idzie za Jezusem, całe jego życie jest przemieniane dzięki wierze. «Ja», osobowość człowieka wierzącego, gdy otwiera się na pierwotną miłość, która pozostaje mu dana w wierze, poszerza się «stając życiem kościelnym». Otwierając nas na komunie z braćmi i siostrami, wiara nie sprowadza nas do «zwykłego elementu wielkiego mechanizmu», ale pomaga nam «zyskać do końca własne życie»”¹⁷⁷.

Natomiast modlitwa o powołania jest ukazana, jako szczególne zadanie świeckich. Odpowiedzią na tymczasowy brak powołań ma być gorąca i ufna modlitwa, nie zaś budowanie strategii kościelnych bez prezbiterów. „Razem z Kościołem chcieliśmy na nowo uświadomić, że o to powołanie powinniśmy prosić Pana Boga. Modlimy się o robotników na Boże żniwo, i prośba ta skierowana do Boga jest jednocześnie pukaniem Boga do serc młodych, którzy uznają się zdolnymi do tego, do czego ich sam Bóg uzdolnił. Można było się spodziewać, że «nieprzyjacielowi» nie będzie podobać się ten nowy blask kapłaństwa; on wołałby, aby ono zniknęło, aby w ostatecznym rozrachunku, Bóg wyrzucony został z tego świata”¹⁷⁸.

¹⁷³ Por. PO nr 17.

¹⁷⁴ PDV nr 43–44; M. Thurian, *Tożsamość kapłana*; K. Dyrek, *Formacja ludzka do kapłaństwa*, Kraków 1999;

¹⁷⁵ Benedykt XVI, *Homilia na zakończenie Roku Kapłańskiego*, 11. 06. 2010.

¹⁷⁶ Benedykt XVI, *Homilia podczas inauguracji pontyfikatu*, 24. 04. 2005.

¹⁷⁷ G. L. Müller, *Skuteczne lekarstwo na smutek Babelu*, „L'Osservatore Romano” (PL) 354 (2013), nr 8–9, s. 22.

¹⁷⁸ Benedykt XVI, *Homilia na zakończenie*.

Obok formacji ludzkiej i społecznej, oraz duchowej i życia wewnętrznego, warte uwagi Ojców stała się formacja intelektualna prezbiterów. Mają oni być „dojrzały w wiedzy”, co powinno przejawiać się w świętości – czyli ortodoksyjności, która kształtuje życie a obejmować znajomość Pisma Świętego, studium Ojców, Doktorów i teologów, dobrą znajomość dokumentów Urzędu Nauczycielskiego, z przede wszystkim soborów i papieży. Ugruntowana wiedza teologiczna stanowi warunek wejścia w dialog ze światem. Trudno bowiem w dialogu tym prezentować stanowisko wspólnoty Kościoła, gdy go się nie zna lub nie potrafi uzasadnić kościelnego rozumowania. Znajomość i interioryzacja wiedzy pozwala na wyjście ku niewierzącym, wątpiącym, błędnie odczytującym nauczanie Kościoła. One są ważnym elementem ewangelizacji, katechizacji i apostołstwa¹⁷⁹. Michał Heller uważa nawet, że odbudowanie więzi pomiędzy kulturą kościelną a naukową, pomiędzy dyskursem religijnym i naukowym jest warunkiem Nowej Ewangelizacji¹⁸⁰.

W zakończeniu Ojcowie Soboru wskazują na istniejące trudności życia prezbiterów. Zachowując realizm, piszą z nadzieją o sytuacji pasterzy w świecie. Świat ten wciąż się zmienia: szybko przekształca pod względem społecznym, kulturowym i ekonomicznym, ewoluują obyczaje ludzi, zmienia się ich etos, porządek wartości i norm. Wykluczanie pierwiastka sakralnego z życia poszczególnych społeczeństw sprawia, że religijność i wiara stają się w świecie elementem obcym i niezrozumiałym. Rodzi to trudności w prowadzeniu innych do wiary, poczucie daremności trudu, przykrego osamotnienia, duchowego osamotnienia i pokusy wycofania. Istnieje jednak klucz do rozumienia i pokonywania trudności. Jest to ten sam klucz, który otwiera rozumienie i przeżywanie tożsamości kapłańskiej – Jezus Chrystus. Nie ma innego. W Nim możliwe jest wciąż świeże odkrywanie miłości Boga, „który umiłował świat” wraz z jego grzechami – także grzechami obojętności i lekceważenia. To miłość Boga sprawia, że świat „obarczony wprawdzie wieloma grzechami”, wciąż dostarcza duchowych kamieni do budowania Królestwa. Miłość Boga wskazuje nowe drogi działań, nowe areopagi głoszenia, świeże sposoby realizacji misji pasterskiej. Prezbiterzy, współpracując z łaską i pomiędzy sobą w ramach prezbiterium – wciąż otrzymują zdolności, by samemu „kroczyć w wierze” oraz – poprzez posługę jedności – budować Ciało Chrystusa. Niekiedy to budowanie jest mocno ukryte, pozbawione spektakularnych efektów, długotrwałe, jednak „ziemia zasiana ziarnem Ewangelii [...] wydaje [...] plon pod natchnieniem Ducha Świętego”. Za tę mozolną, codzienną, nie nastawioną na efekciarstwo i poklask pracę – Ojcowie wszystkim prezbiterom

¹⁷⁹ Por. PO nr 19.

¹⁸⁰ M. Heller, *Bóg i nauka. Moje dwie drogi do jednego celu. Rozmowa z Giulio Brottim*, Kraków 2013, s. 39–40.

dziękują. I dodają wszystkim nadziei cytując słowa Chrystusa: „Odwagi! Jam zwyciężył świat (J 16, 33)”¹⁸¹.

Zakończenie

Trudno być sługą komunii, nie budując tej komunii w sobie samym. Zadanie komunii z Bogiem i integracji własnej osobowości na polu wiary – wydaje się być fundamentem życia kapłańskiego. Wiara wydaje się być także kluczem tożsamości kapłańskiej, a łamanie tej tożsamości, odejścia z kapłaństwa – zdają się mieć początek w kryzysach wiary prezbiterów. Dlatego tożsamość prezbitera wymaga ciągłej troski o własną relację z Chrystusem: wystrzeżenie się wszystkiego, co jej szkodzi i osłabia, a uczestnictwo w tym, co ją buduje. Służyć temu może stała formacja kapłanów. Poprzez nią prezbiter – we wspólnocie z innymi prezbiterami i w jedności z biskupem – ma możliwość pogłębienia i budowania szczególnej więzi z Chrystusem, ciągłego odpowiadania na otrzymany dar i powołanie, a przede wszystkim realizowanie przyłgnięcia sercem i naśladowania Jezusa, by w ten sposób uświęcać siebie kochając miłością pasterską innych¹⁸².

Gdy Rok Wiary przypominał wierzącym potrzebę budowania intymnej więzi z Bogiem, tym bardziej przypomnienie to jest adresowane do prezbiterów, którzy powołani są do szczególnie odpowiedzialnego zadania w służbie komunii: zadania budowania własnej komunii z Bogiem i wprowadzania w komunie innych, w tym – podprowadzania do niej ludzi „peryferii”. „Nakaz «ewangelizowania» wprowadza nas w samo serce Boga, który pragnie, aby wszyscy mężczyźni, kobiety i dzieci dostąpili zbawienia i doszli do poznania Prawdy”¹⁸³. Gdy więc tak wiele osób oczekuje na spotkanie z świadkami wiary w Kościele, ochrona przed sekularyzacją samego siebie i dbałość o relację z Bogiem – jawią się jako pierwsze zadania księdza. Kościół daje ku temu prezbiterom wiele narzędzi. Prezbiterzy wiedzą dobrze o ich istnieniu, znają je, zdają sobie sprawę z konsekwencji odejścia od nich, korzystają z nich i polecają powierzonym sobie wiernym. Podejmowane tych dróg przyczynia się do realizacji powołania prezbitera – bycia sługą komunii.

„A zatem zachęcam was ja, więzień w Panu, abyście postępowali w sposób godny powołania, jakim zostaliście wezwani, z całą pokorą i cichością,

¹⁸¹ Por. PO nr 22.

¹⁸² A. Niemira, *Moralny wymiar formacji stałej kapłanów*, „Ateneum Kapłańskie” 606 (2010) z. 2, s. 265.

¹⁸³ I. Dias, *Ewangelizacja dzisiaj*, [w:] G. Augustin [red.], *Nowa Ewangelizacja. Impulsy do ożywiania wiary*, Ząbki 2012, s. 87.

z cierpliwością, znosząc siebie nawzajem w miłości. Usiłujcie zachować jedność Ducha dzięki więzi, jaką jest pokój. Jedno jest Ciało i jeden Duch, bo też zostaliście wezwani do jednej nadziei, jaką daje wasze powołanie. Jeden jest Pan, jedna wiara, jeden chrzest. Jeden jest Bóg i Ojciec wszystkich, który [jest i działa] ponad wszystkimi, przez wszystkich i we wszystkich. Każdemu zaś z nas została dana łaska według miary daru Chrystusowego. I On ustanowił jednych apostołami, innych prorokami, innych ewangelistami, innych pasterzami i nauczycielami dla przysposobienia świętych do wykonywania posługi, celem budowania Ciała Chrystusowego, aż dojdziemy wszyscy razem do jedności wiary i pełnego poznania Syna Bożego, do człowieka doskonałego, do miary wielkości według Pełni Chrystusa. [Chodzi o to], abyśmy już nie byli dziećmi, którymi miotają fale i porusza każdy powiew nauki, na skutek oszustwa ze strony ludzi i przebiegłości w sprowadzaniu na manowce fałszu. Natomiast żyjąc prawdziwie w miłości sprawmy, by wszystko rosło ku Temu, który jest Głową – ku Chrystusowi. Z Niego całe Ciało – zespalane i utrzymywane w łączności dzięki całej więzi umacniającej każdy z członków stosownie do jego miary – przyczynia sobie wzrostu dla budowania siebie w miłości. To zatem mówię i zaklinam [was] w Panu, abyście już nie postępowali tak, jak postępują pogaanie, z ich próżnym myśleniem, umysłem pogrążeni w mroku, obcy dla życia Bożego, na skutek tkwiącej w nich niewiedzy, na skutek zatwardziałości serca. Wy zaś nie tak nauczyliście się Chrystusa. [...] trzeba porzucić dawnego człowieka, który ulega zepsuciu na skutek zwodniczych żądz, odnawiać się duchem w waszym myśleniu i przyoblec człowieka nowego, stworzonego według Boga, w sprawiedliwości i prawdziwej świętości. Ani nie dawajcie miejsca diabłu! I nie zasmucajcie Bożego Ducha Świętego, którym zostaliście opieczętowani na dzień odkupienia. Niech zniknie spośród was wszelka gorycz, uniesienie, gniew, wrzaskliwość, znieważenie – wraz z wszelką złością. Bądźcie dla siebie nawzajem dobrzy i miłosierni! Przebaczajcie sobie, tak jak i Bóg nam przebaczył w Chrystusie” (Ef 4, 1–7, 11–18, 20–22b, 24, 27, 30–32).

Streszczenie

Opublikowany w czasie Soboru Watykańskiego II Dekret o posłudze i życiu kapłanów przypomina i ukazuje w nowym świetle nauczanie Kościoła o tożsamości i zadaniach duchownego w Kościele. W definicji tej należy wyodrębnić myśl, która doczekała się szerokiego rozwinięcia w kolejnych dokumentach Kościoła. Według niej, prezbiter jest sługą komunii. Jego zadania obejmują: troskę o komunię z biskupem, innymi prezbiterami, całym Kościołem i zadanie prowadzenia do komunii z Bogiem wierzących oraz niewierzących. Warunkiem realizacji tej misji jest systematyczna i trwała troska

o własną komunię z Jezusem Chrystusem. Brak tej troski niszczy samego prezbitera i ma destrukcyjny wpływ na Kościół.

SŁOWA KLUCZOWE: prezbiter, tożsamość, wiara, komunია.

Summary

Faith as the key to priestly identity Attempting comment in the light of the Decree on the Ministry and Life of Priests *Presbyterorum Ordinis*

Published at the time of the Second Vatican Council, Decree on the Ministry and Life of Priests, reminds and shows in a new light the identity of the Church's teaching and clerical tasks in the Church. From this definition a thought should be extracted which at last was developed to an extent in subsequent documents of the Church. According to it, the priest is a servant of communion. His tasks include: commitment to communion with the bishop, other priests, the whole Church and to the task of conducting communion with God, by both believers and non-believers. Accomplishment of this mission comes with systematic and permanent care of their own communion with Jesus Christ. A lack of care destroys the priest and has a corrosive effect on the church.

KEYWORDS: priest, identity, faith, communion.

Bibliografia

- Ambaum J., *Tożsamość kapłana*, [w:] L. Balter, K. Czulak, P. Góralczyk, S. Stancel [red], *Kapłaństwo*, Poznań-Warszawa 1988, s. 209–223.
- Ambroży Św., *Rady dla kapłana Konstancjusza*, [w:] M. Starowieyski, *Ojcowie Kościoła o kapłaństwie i kapłanach*, Kraków 2010, s. 134–142.
- Artemiuk P., *Tomáša Halíka myšli o Košciele*, „*Studia Teologiczne*. Białystok – Drohiczyn – Łomża” 29 (2011), s. 19–28.
- Bardski K., *Symbolika kapłaństwa w obrazach biblijnych*, [w:] W. Nowacki [red.], *Kapłan na miarę Boga i człowieka*, Łomża 2011, s. 49–71.
- Benedykt XVI, *Deus caritas est*.
- Benedykt XVI, *Homilia na zakończenie Roku Kapłańskiego*, 11. 06. 2010.
- Benedykt XVI, *Homilia podczas inauguracji pontyfikatu*, 24. 04. 2005.
- Benedykt XVI, *List na rozpoczęcie Roku Kapłańskiego z okazji 150 rocznicy „Dies natalis” świętego proboszcza z Ars*.
- Benedykt XVI, *Przemówienie podczas spotkania z duchowieństwem w archikatedrze św. Jana w Warszawie*, 25. 05. 2006.

- Calster van S., *Posługa apostołska w rozwijającym się społeczeństwie*, [w:] L. Balter, K. Czulak, P. Góralczyk, S. Stancel [red.], *Kapłaństwo*, Poznań-Warszawa 1988, s. 371–388.
- Dias I., *Ewangelizacja dzisiaj*, [w:] G. Augustin [red.], *Nowa Ewangelizacja. Impulsy do ożywiania wiary*, Ząbki 2012.
- Döpfner J., *Kapłaństwo: elementy trwale i zmienne*, „Ateneum Kapłańskie” z.3(365)/1969, s. 331–349.
- Duda M., *Ekonomia społeczna – szansą na przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu?* [w:] J. Mazur [red.], *Rozwój i dobro wspólne. Dyskurs w 25-lecie encykliki «Sollicitudo rei socialis» Jana Pawła II*, Kraków 2012, s. 169–182.
- Dudek W., *Wewnętrzne życie kapłana – istotnym ogniwem w odnowie soborowej*, „Ateneum Kapłańskie” 403 (1976) z. 2, s. 180–209.
- Dyrek K., *Formacja ludzka do kapłaństwa*, Kraków 1999.
- Franciszek, *Audycja dla kardynałów* 15. 03. 2013.
- Franciszek, *Audycja generalna. Domem Jezusa są ludzie*, 27. 03. 2013.
- Franciszek, *Homilia do biskupów, kapłanów, zakonników, zakonnice i seminarzystów*, 27. 07. 2013.
- Franciszek, *Homilia w czasie mszy dla biskupów, kapłanów, zakonników*.
- Franciszek, *Homilia w czasie mszy na wyspie Lampedusa*, 08. 07. 2013.
- Franciszek, *Homilia w czasie Mszy świętej Krzyżma w Wielki Czwartek*, 28. 03. 2013.
- Franciszek, *Homilia w czasie Mszy świętej na rozpoczęcie posługi Piotrowej. Bądźmy opiekunami stworzenia*, 19. 03. 2013.
- Franciszek, *Homilia w czasie święceń kapłańskich*, 21. 04. 2103.
- Franciszek, *Homilia w Dniu „Evangeliium Vita”*, 16. 04. 2013.
- Franciszek, *Homilia w trakcie ingresu do katedry na Lateranie*, 07. 04. 2013.
- Franciszek, *Homilia w Uroczystość Ciała i Krwi Pańskiej*, 30. 05. 2013.
- Franciszek, *Konferencja prasowa podczas lotu z Rio de Janeiro do Rzymu*, „L'Osservatore Romano” (PL) 355 (2013) nr 10, s. 29–39.
- Franciszek, *Lumen fidei*.
- Franciszek, *Orędzie na Światowy Dzień Misyjny 2013*.
- Franciszek, *Przemówienie do członków Papieskiej Komisji Biblijnej*, 12. 04. 2013.
- Franciszek, *Przemówienie do Komitetu Koordynacyjnego Episkopatu Ameryki Łacińskiej i Karaibów (CELAM)*, 28. 07. 2013.
- Franciszek, *Przemówienie do seminarzystów, nowicjuszy i nowicjuszek*, 06. 07. 2013.
- Franciszek, *Przemówienie w trakcie inauguracji kongresu diecezji rzymskiej*, 17. 06. 2013.
- Franciszek, *Przemówienie w trakcie spotkania z członkami komitetu koordynacyjnego CELAM*, 28. 08. 2013.
- Galot J., *Postać kapłana w świetle Soboru Watykańskiego II*, [w:] L. Balter, K. Czulak, P. Góralczyk, S. Stancel, [red.], *Kapłaństwo*, Poznań-Warszawa 1988, s. 277–289.
- Ghirlanda G., *Biskupstwo i prezbiterat w „Lumen gentium”*, [w:] L. Balter, K. Czulak, P. Góralczyk, S. Stancel [red.], *Kapłaństwo*, Poznań-Warszawa 1988, s. 77–93.
- Goyret Ph., *Powołani – konsekrowani – posłani. Sakrament kapłaństwa*, Warszawa 2004.
- Grashake G., *Być kapłanem. Teologia i duchowość urzędu kapłańskiego*, Wrocław 1983.

- Grzegorz Wielki Św., *Zadania pasterzy*, [w:] M. Starowieyski, *Ojcowie Kościoła o kapłaństwie i kapłanach*, Kraków 2010, s. 76–77.
- Heller M., *Bóg i nauka. Moje dwie drogi do jednego celu. Rozmowa z Giulio Brottim*, Kraków 2013.
- Ignacy Antiocheński Św., *Nic bez biskupa*, [w:] M. Starowieyski, *Ojcowie Kościoła o kapłaństwie i kapłanach*, Kraków 2011, s. 113.
- Inny dla innych, Rozmowa z ks. Romanem Rogowskim*, [w:] Z. Nosowski [red.], *Dzieci Soboru zadają pytania*, Warszawa 1996, s. 349–369.
- Instrukcja międzydykteryjna O niektórych kwestiach dotyczących współpracy wiernych świeckich w ministerialnej posłudze kapłanów.*
- Jan Paweł II, *Dar i Tajemnica. W pięćdziesiątą rocznicę moich święceń kapłańskich*, Kraków 1996.
- Jan Paweł II, *List do kapłanów na rok 1979, Kapłaństwo służebne.*
- Jan Paweł II, *List do kapłanów na rok 1980. Tajemnica i kult Eucharystii.*
- Jan Paweł II, *List do kapłanów na rok 1987. Jezu, Wiekuisty Kapłanie, zmiłuj się nad nami.*
- Jan Paweł II, *List do kapłanów na rok 1988. Z Maryją pod krzyżem.*
- Jan Paweł II, *Pastores dabo vobis.*
- Jan Paweł II, *Przemówienie do Księży zgromadzonych w Katedrze Świętej Rodziny, Częstochowa 06.06.1979.*
- Jan Paweł II, *Przemówienie do księży zgromadzonych w katedrze częstochowskiej, 6.06.1979.*
- Jan Paweł II, *Przemówienie wygłoszone z okazji ceremonii poświęcenia części budynku Wyższego Seminarium Duchownego diecezji łomżyńskiej, Łomża 05.06.1991.*
- Jan Paweł II, *Wstańcie, chodźmy!*, Kraków 2004.
- Jankowski A., *Kapłan otwarty na działanie Ducha Świętego*, „Ateneum Kapłańskie” 404 (1976) z.3, s. 389–403.
- Kapłan budowniczym mostów między Ewangelią a życiem nowoczesnego człowieka. Rozmowa z ks. prof. Paulem Zulehnerem*, <http://ekai.pl/wydarzenia/wywiad/x20889/ks-zulehner-kaplan-budowniczym-mostow-miedzy-ewangelia-a-zyciem-nowoczesnego-czlowieka/> (23.06.2013).
- Katechizm Kościoła Katolickiego.*
- Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów.*
- Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Instrukcja: Kapłan – Pasterz i Przewodnik wspólnoty parafialnej.*
- Konstytucją Kościoła jest Ewangelia. Rozmowa z ks. Andrzejem Zuberbierem*, [w:] Z. Nosowski [red.], *Dzieci Soboru zadają pytania*, Warszawa 1996, s. 71–90.
- Kotowski J., *Motywy formacji permanentnej kapłanów w świetle soborowych i posoborowych dokumentów kościelnych*, [w:] W. Nowacki [red.], *Kapłan na miarę Boga i człowieka*, Łomża 2011, s. 121–141.
- Lubac de H., *Kościół partykularne w Kościele powszechnym*, Kraków 2004.
- Lustiger J. M., *Kapłani, których daje Bóg*, Kraków 2002.
- Müller G. L., *Skuteczne lekarstwo na smutek Babelu*, „L'Osservatore Romano” (PL) 354 (2013) nr 8–9, s. 21–24.
- Nasza rozmowa. Biskup – ojciec, pasterz, przyjaciel*, „Pastores” 22 (2004), s. 65–75.

- Niemira A., *Moralny wymiar formacji stałej kapłanów*, „Ateneum Kapłańskie” 606 (2010) z. 2, s. 261–273.
- Nowacki W., *Aktualności problematyki kapłaństwa (wprowadzenie)*, [w:] W. Nowacki [red.], *Kapłan na miarę Boga i człowieka*, Łomża 2011, s. 11–12.
- Nowacki W., *Kapłan – sluga Chrystusa i Kościoła*, [w:] *Kapłan na miarę Boga i człowieka*, W. Nowacki [red.], Łomża 2011, s. 92.
- Nowak J., *Trójstopniowość sakramentu święceń*, [w:] L. Balter, K. Czulak, P. Góralczyk, S. Stancel, [red.], *Kapłaństwo*, Poznań-Warszawa 1988, s. 94–112.
- Nowak S., *Wprowadzenie do Dekretu o posłudze i życiu prezbiterów*, [w:] *Sobór Watykański II. Konstytucje – Dekrety – Deklaracje*, Poznań 2002, s. 475–477.
- Ozorowski M., *Kapłan na miarę Boga i człowieka*, [w:] W. Nowacki [red.], *Kapłan na miarę Boga i człowieka*, Łomża 2011, s. 13–23.
- Page J. G., *Człowiek Boży*, [w:] L. Balter, K. Czulak, P. Góralczyk, S. Stancel [red.], *Kapłaństwo*, Poznań-Warszawa 1988, s. 224–240.
- Papieskie spotkanie z rzymskim duchowieństwem*, http://ekai.pl/wydarzenia/ostatnia_chwila/x70696/papieskie-spotkanie-z-rzymskim-duchowieństwem/, (9.09.2013).
- Paweł VI, *Encyklika Sacerdotalis celibatus*.
- Pelczar J. S., *Rozmyślenia o życiu kapłańskim*, Ząbki 2008.
- Piacenza M., *Chrystus tożsamością kapłana*, Kraków 2011.
- Poma A., *Biskup i jego kapłani*, „Ateneum Kapłańskie” 365 (1969) z. 3, s. 386–399.
- Proniewski A., *Kapłan – świadkiem komunii z Bogiem*, „Studia Teologiczne. Białystok–Drohiczyń–Łomża” 29 (2011), s. 83–92.
- Przybylski B., *Zagadnienia teologiczne na II Soborze Watykańskim*, „Ateneum Kapłańskie” 321 (1962) z. 1, s. 30–44.
- Rahner K., *Podstawowy wykład wiary*, Warszawa 1987.
- Rahner K., *Sakramenty Kościoła*, Kraków 1997.
- Raport o stanie świata. Z Ks. Kardynałem Josephem Ratzingerem rozmawia Vittorio Messori*, Kraków-Warszawa 1986.
- Ratzinger J., *Wprowadzenie w chrześcijaństwo*, Kraków 1994.
- Rondet M., *Celibat ewangeliczny we współczesnym świecie*, Warszawa 1995.
- Rosieński E., *Elita i ogół wiernych w posługiwaniu kapłańskim*, „Ateneum Kapłańskie” 313 (1961) z. 2, s. 135–142.
- Sicari A., *Kapłaństwo Chrystusa*, [w:] L. Balter, K. Czulak, P. Góralczyk, S. Stancel [red.] *Kapłaństwo*, Poznań-Warszawa 1988, s. 15–22.
- Skowronek A., *Małżeństwo i kapłaństwo jako spotkanie chrześcijańskiej egzystencji*, Włocławek 1996.
- Słomka W., *Nawracanie się rysem duchowości kapłańskiej*, „Ateneum Kapłańskie” 404 (1976) z. 3, s. 345–357.
- Sobór Watykański II, *Dekret o posłudze i życiu prezbiterów. Presbyterorum ordinis*.
- Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele Lumen Gentium*.
- Starowieyski M., *Ojcowie Kościoła o kapłaństwie i kapłanach*, Kraków 2010.
- Thurian M., *Tożsamość kapłana*, Kraków 1996.
- Torresin A., *Modele wspólnoty a modele posługi kapłańskiej*, [w:] G. Colombo, M. Guasco, A. Torresin, P. Tremolda, M. Zattoni [red.] *Księża – tak, ale nie sami. Kapłani a wspólnota*, Kraków 2003, s. 9–21.

- Tułowicki D., *Kościół, parafia i duchowni w świadomości młodzieży ponadgimnazjalnej w małym mieście*, [w:] J. Baniak [red.], *Laikat i duchowieństwo w Kościele katolickim w Polsce. Problem dialogu i współistnienia*, Poznań 2010, s. 349–368.
- Tułowicki D., *Mocą świadectwa. Inspiracje życiem błogosławionej Karoliny Kózkówny*, Łomża 2012.
- Turowski W., „*Ecclesia cerata*” w liturgii Kościoła, „*Studia Teologiczne. Białystok–Drohiczyń–Łomża*” 29 (2011), s. 93–111.
- Vanhoye A., Manzi F., Vanni U., *Kapłaństwo Nowego Przymierza*, Pelplin 2007.
- Versaldi G., *Relacje między księżmi a droga Kościoła. Spojrzenie wikariusza generalnego*, [w:] G. Colombo, M. Guasco, A. Torresin, P. Tremolda, M. Zattoni [red.], *Księża – tak, ale nie sami. Kapłani a wspólnota*, Kraków 2003, s. 181–192.
- Wojtyła K., *Kościół w Tajemnicy Odkupienia. Interpretacja Vaticanum II*, Rzym 2012.
- Wroceński J., *Rola i zadania prezbiterium z życia Kościoła partykularnego (Studium prawno-historyczne)*, Warszawa 1998.
- Wyszyński S., *Ku kapłaństwu*, „*Ateneum Kapłańskie*” 310–311 (1960) z. 2–3, s. 163–171.
- Wyszyński S., *List do moich kapłanów. Wspólnie z Trójcą Świętą*, Paryż 1969.
- Zattoni M., Gillini G., *W poszukiwaniu relacji w presbyterium*, [w:] G. Colombo, M. Guasco, A. Torresin, P. Tremolada, M. Zattoni, *Księża – tak, ale nie sami. Kapłani a wspólnota*, Kraków 2003, s. 145–153.
- Zuberbier A., *Pius XII o powołaniach kapłańskich*, „*Ateneum Kapłańskie*” 310–311 (1960) z. 2–3, s. 172–180.